

Έγγραφο
της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες
για τους Αιτούντες Άσυλο
από την Ομοσπονδία της Ρωσίας
στο πλαίσιο της κατάστασης στην Τσετσενία

Φεβρουάριος 2003

United Nations High Commissioner for Refugees
CP 2500, CH-1211 Geneva 2, Switzerland

e-mail: hqpr1@unhcr.ch
Web-site: <http://www.unhcr.ch>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
I. Γενική κατάσταση και πρόσφατες εξελίξεις.....	3
II. Το ζήτημα της εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής και η ομοσπονδιακή πολιτική για τους εσωτερικά εκτοπισμένους	10
A. Το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη	10
B. Αποζημίωση για την απουσία και άλλα επιδόματα	13
Γ. Ελευθερία κυκλοφορίας και επιλογής του τόπου κατοικίας	15
Δ. Η αρχή του εθελοντικού επαναπατρισμού στην Τσετσενία	17
Ε. Οι Τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι στην Ingushetia	19
ΣΤ. Τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι σε άλλες περιοχές του Βορείου Καυκάσου	25
Ζ. Τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι σε άλλες περιοχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας.	28
III. Κατάσταση των Τσετσένων που προέρχονται ή ζουν μόνιμα σε άλλες πλην της Τσετσενίας περιοχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας	32
IV. Έγγραφα ταυτότητας και ταξιδιού	34
V. Το καθεστώς των μη Τσετσένων που αναχωρούν από την Τσετσενία	37
VI. Η θέση της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες για τη «δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής».....	39
VII. Οι βασικές πληροφορίες για την Τσετσενία συνοπτικά	40
VIII. Συστάσεις	41

.....

1. Γενική κατάσταση και πρόσφατες εξελίξεις

2. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες δεν διατηρεί αποστολή στην Τσετσενία και ενημερώνεται για την κατάσταση που επικρατεί σ' αυτήν από διάφορες οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτή τη δημοκρατία της Ομοσπονδίας της Ρωσίας, οι οποίες κατ' επανάληψη αναφέρουν εκτεταμένες και σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του ανθρωπιστικού δικαίου.

3. Ο Abdul-Khakhim Sultygon, ο ειδικός απεσταλμένος του προέδρου Πούτιν για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στην Τσετσενία επιβεβαίωσε ότι από τον Ιανουάριο έως τον Αύγουστο του 2002 εξαφανίστηκαν στην περιοχή αυτή που σπαράσσεται από τον πόλεμο 284 άνθρωποι. Προσέθεσε επίσης ότι απέτυχαν οι προσπάθειες που καταβλήθηκαν για να σταματήσουν οι ρωσικές ένοπλες δυνάμεις να παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα των Τσετσένων πολιτών και ανακοίνωσε ότι επίκειται η υιοθέτηση νέων κανονισμών.

4. Σύμφωνα με την από Δεκεμβρίου 2002 έκθεση εμπειρογνομόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης:

«η κατάσταση ασφαλείας έχει επιδεινωθεί μετά το περιστατικό ομηρίας που έλαβε χώρα στη Μόσχα τον Οκτώβριο του 2002. Οι εμπειρογνώμονες διαπίστωσαν ότι οι στρατιωτικές κινήσεις στην επικράτεια της Δημοκρατίας της Τσετσενίας παραμένουν έντονες».

Στις αρχές Νοεμβρίου 2002 οι ρωσικές δυνάμεις εξαπέλυσαν επίθεση κατά των αποσχιστών σε όλο το έδαφος της Δημοκρατίας της Τσετσενίας. Ο ρώσος Υπουργός Άμυνας Sergey Ivanov ανακοίνωσε ότι ανεστάλη η εφαρμογή προηγούμενων σχεδίων για μείωση της στρατιωτικής παρουσίας στην Τσετσενία. Από αναφορές αυτοπτών μαρτύρων και από λεπτομερειακές εκθέσεις διεθνών οργανισμών προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου προκύπτει ότι συνεχίζονται οι σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του ανθρωπιστικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των βασανιστηρίων, των συνοπτικών εκτελέσεων, των αυθαίρετων κρατήσεων, των εξαφανίσεων, των βιασμών, της κατακομεταχείρισης, της εκτεταμένης καταστροφής και λεηλασίας της περιουσίας.

5. Περισσότεροι από 350.000 άνθρωποι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους από την έναρξη των εχθροπραξιών, κυρίως προς την Ingushetia, αλλά και προς άλλες περιοχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας, συμπεριλαμβανομένης της Τσετσενίας. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες την 31^η Δεκεμβρίου 2002 ο αριθμός των

εσωτερικά εκτοπισμένων από την Τσετσενία ανερχόταν στην Ingushetia σε 103.000 άτομα, στην Τσετσενία σε 142.000 άτομα, στο Dagestan σε 8.000 άτομα και σε άλλες περιοχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας σε 40.000 άτομα. Είναι άγνωστος ο αριθμός των Τσετσένων προσφύγων και αιτούντων άσυλο σε άλλες περιοχές της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, στην Κεντρική και στη Δυτική¹ Ευρώπη. Περισσότεροι από 10.000 Τσετσένοι που αναζητούν προστασία διαμένουν στην Κεντρική Ασία, η μεγαλύτερη ομάδα στο Καζακστάν².

6. Αν και η κατάσταση ασφαλείας στην Τσετσενία επιδεινώθηκε το 2001 και το 2002 διαπιστώθηκαν την ίδια περίοδο οι ακόλουθες θετικές εξελίξεις:

- σταμάτησαν οι παρατεταμένες και έντονες συγκρούσεις στην πρώτη γραμμή του μετώπου,
- σύμφωνα με εκτιμήσεις του Ο.Η.Ε. από την 1^η Ιανουαρίου έως την 31^η Δεκεμβρίου 2002 επαναπατρίστηκαν στην Τσετσενία περίπου 40.000 άτομα. Πρόκειται για περίπου 20.000 άτομα που νωρίτερα είχαν εγκλωβιστεί μεταξύ Τσετσενίας και Ingushetia και πιστεύεται ότι εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Τσετσενία, 7.404 άτομα που επέστρεψαν από την Ingushetia στα πλαίσια επιχείρησης που διοργανώθηκε υπό την αιγίδα της Επιτροπής Αναγκαστικής Μετανάστευσης της Τσετσενίας, 11.000 άτομα που επέστρεψαν αυθόρμητα από την Ingushetia και 2.000 άτομα που επέστρεψαν από το Dagestan.
- Τους τελευταίους δώδεκα μήνες αυξήθηκε η κυβερνητική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένων των παροχών σε τρόφιμα και άλλα αγαθά πρώτης ανάγκης, προς τους εσωτερικά εκτοπισμένους, τους επαναπατριζόμενους και τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες. Επιπλέον η κυβέρνηση της Τσετσενίας άρχισε να καταβάλλει κανονικά τους μισθούς και από το καλοκαίρι του 2002 να παρέχει βοήθεια για την επισκευή/αποκατάσταση περιορισμένου αριθμού μεμονωμένων κατοικιών.
- Δημιουργήθηκαν και άρχισαν να λειτουργούν περίπου δέκα έξη προσωρινά κέντρα στέγασης στο Grozny (8), Argun (3), Gudermes (2), Sernovodsk (2) και Assinovskaya (1), όπου τον Ιανουάριο του 2003 στεγάζονταν περίπου 15.074 άτομα / 2.770 οικογένειες.

¹ Σύμφωνα με στοιχεία της Υπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες από το 2000 έως το 2002 περίπου 57.153 ρώσοι πολίτες ζήτησαν άσυλο στις βιομηχανικές χώρες. Δεν αναφέρεται ο αριθμός των αιτούντων άσυλο τσετσενικής καταγωγής.

² Επιπλέον, περίπου 4.000 Τσετσένοι πρόσφυγες έχουν καταγραφεί και προστατεύονται στην Γεωργία και 6.000 στο Αζερμπαϊτζάν. Η Ουκρανία αναγνώρισε το καθεστώς του πρόσφυγα σε περισσότερους από 200 Τσετσένους. Οι αιτήσεις ασύλου που υπέβαλαν 1.000 Τσετσένοι στην Πολωνία δεν είχαν εξεταστεί έως τον Οκτώβριο του 2001.

- το 2002 αυξήθηκε ο αριθμός των δικαστηρίων και των δικαστών³,
- οι υπηρεσίες της Δημοκρατίας της Τσετσενίας που λειτουργούσαν υπό την επίβλεψη του Υπουργείου Εσωτερικών της Ομοσπονδίας της Ρωσίας υπάγονται πλέον στο νέο ιδρυθέν Υπουργείο Εσωτερικών της Τσετσενίας,
 - πρόοδος επιτεύχθηκε με την ανάληψη των καθηκόντων των τοπικών υπηρεσιών του Υπουργείου Εσωτερικών της Τσετσενίας και άρχισαν να εκδίδονται έγγραφα ταυτότητας στους εσωτερικά εκτοπισμένους, στους επαναπατριζόμενους κατόχους προσωρινών εγγράφων ταυτότητας και στους υπόλοιπους κατοίκους της Τσετσενίας,
 - Σε μια προσπάθεια να προλάβει τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αμάχων στα πλαίσια των εκκαθαριστικών στρατιωτικών επιχειρήσεων ο Διοικητής των Ενόπλων Δυνάμεων της Περιοχής του Βορείου Καυκάσου εξέδωσε στις 27.3.2002 τη Διαταγή Νο. 80 «Για τα μέτρα Ενίσχυσης της Συμμετοχής των Τοπικών Αρχών, του Πληθυσμού και των Υπηρεσιών Εφαρμογής του Νόμου της Ομοσπονδίας της Ρωσίας για την Καταπολέμηση των Παραβιάσεων του Νόμου και την Αυξημένη Ευθύνη των Αξιωματούχων στις περιπτώσεις Παραβίασης του Νόμου και της Τάξης όταν διεξάγονται Ειδικές Επιχειρήσεις και άλλα μέτρα που εφαρμόζονται στις κατοικημένες περιοχές της Δημοκρατίας της Τσετσενίας»⁴,
 - Το Γραφείο του Ειδικού Απεσταλμένου της Ομοσπονδίας της Ρωσίας για την προστασία των ανθρωπίνων και των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών στην Τσετσενία χειρίστηκε με επιτυχία κάποιες καταγγελίες που αφορούσαν στην παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τις παρέπεμψε στη δικαιοσύνη⁵,

³ Παρά τη θετική αυτή εξέλιξη η οργάνωση International Helsinki Federation for Human Rights αναφέρει ότι το έργο της δικαιοσύνης δεν ήταν αποτελεσματικό και «... ήσαν ιδιαίτερες οι δυσκολίες πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όσους διαμένουν σε απομακρυσμένες περιοχές και αναγκάζονται να ταξιδέψουν και να υποστούν ελέγχους σε φυλάκια γνωστά για τις εκβιαστικές πρακτικές που εφαρμόζουν. Επιπλέον, οι κάτοικοι της Τσετσενίας σημειώνουν ότι οι δικαστές ήσαν απρόθυμοι να κρίνουν καταγγελίες που στρέφονταν κατά των στρατιωτών [που υπηρετούν στην Τσετσενία]».

⁴ Μεταξύ άλλων η Διαταγή Νο. 80 προβλέπει την παρουσία των αρχηγών της τοπικής κυβέρνησης, των αντιπροσώπων του κλήρου και των συμβουλίων δημογερόντων καθώς και των Εισαγγελέων της Στρατιωτικής Δικαιοσύνης κατά τη διεξαγωγή των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων καθώς και την υποχρέωση των αξιωματούχων του στρατού να επιδεικνύουν τις ταυτότητές τους όταν διενεργούν κατ' οίκον έρευνες και να αποφεύγουν να φορούν μάσκες «εκτός αν απαιτείται για επιχειρησιακούς λόγους». Όμως, αναφέρθηκαν πολλές περιπτώσεις εκκαθαριστικών επιχειρήσεων όπου δεν τηρήθηκαν τα προβλεπόμενα από τη Διαταγή Νο. 80. Η ρώσικη μη κυβερνητική οργάνωση προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου «International Memorial Society» («Memorial») ανέφερε αρκετά παραδείγματα εκκαθαριστικών επιχειρήσεων όπου αγνοήθηκε η εφαρμογή των μέτρων που επιβάλλει η Διαταγή Νο. 80.

⁵ Σύμφωνα με πληροφορίες που περιέχονται στην έκθεση του Νοεμβρίου 2001 του Γραφείου του Ειδικού Αντιπροσώπου οι στρατιωτικοί εισαγγελείς στην Τσετσενία διερεύνησαν 106 ποινικές υποθέσεις που αφορούσαν εγκλήματα που διέπραξαν μέλη των ενόπλων δυνάμεων σε βάρος των αμάχων. Ολοκληρώθηκε η προκαταρκτική εξέταση 52 υποθέσεων, παραπέμφθηκαν στη δικαιοσύνη 35 και έκλεισαν 17. Από τις 35 υπο-

- Λειτουργούν στην Τσετσενία (αν και σε περιορισμένοι κλίμακα) οι μηχανισμοί παροχής νομικών συμβουλών μέσω των τοπικών μη κυβερνητικών οργανώσεων και του Συλλόγου Ανεξάρτητων Δικηγόρων,

- Οι παρατηρητές του Συμβουλίου της Ευρώπης εδρεύουν στα γραφεία του Ειδικού Απεσταλμένου του Προέδρου της Ομοσπονδίας της Ρωσίας για τη Διασφάλιση των Ανθρωπίνων και Ατομικών Δικαιωμάτων και Ελευθεριών στην Τσετσενία (στο Znamenskoye).

7. Παρά τις προαναφερόμενες θετικές εξελίξεις εκφράζονται σοβαρές ανησυχίες για τις γενικότερες συνθήκες ασφάλειας και τους κινδύνους που πλήττουν την προσωπική ακεραιότητα στην Τσετσενία:

- Στις 31.12.2002 έληξε η εντολή της Ομάδας Βοήθειας του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (Ο.Α.Σ.Ε.) και η κυβέρνηση της Ομοσπονδίας της Ρωσίας αρνήθηκε να ανανεώσει την εντολή της προτείνοντας να επικεντρωθεί αποκλειστικά η εντολή του περιφερειακού αυτού οργανισμού στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας. Ο Ο.Α.Σ.Ε. αρνήθηκε τον περιορισμό της αρχικής εντολής του που υιοθετήθηκε τον Απρίλιο του 1995 και του παρείχε τη δυνατότητα παράλληλα με την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας «να συνεχίσει να συνδιαλέγεται και να διαπραγματεύεται, ανάλογα με την περίπτωση, συμμετέχοντας σε στρογγυλές τράπεζες, με σκοπό την παύση του πυρός και την εξάλειψη των πηγών έντασης». Τα μέλη της αποστολής του Ο.Α.Σ.Ε. άρχισαν να αναχωρούν από την Τσετσενία τον Ιανουάριο του 2003 ενώ ανακοινώθηκε ότι τα γραφεία του θα έκλειναν οριστικά στις 21.3.2003.

- Εντάθηκαν οι δραστηριότητες των ανταρτών στις ζώνες που ελέγχονται επίσημα από τις ένοπλες δυνάμεις της Ομοσπονδίας της Ρωσίας. Στις 27.12.2002 επίθεση αυτοκτονίας με στρατιωτικό όχημα στο κέντρο του Grozny προκάλεσε καταστροφές στην έδρα της κυβέρνησης της Τσετσενίας και το θάνατο 72 ανθρώπων. Οι κυβερνητικές στρατιωτικές επιχειρήσεις στις αστικές περιοχές όπου πιστεύεται ότι αναζητούν καταφύγιο οι αποσχιστές οδήγησαν σε νέες πληθυσμιακές μετακινήσεις τόσο στην Τσετσενία όσο και προς την Ingushetia. Αυτές οι επιχειρήσεις περιλάμβαναν «εκκαθαρίσεις» χωριών και λεηλασία σπιτιών. Οι στρατιωτικές δραστηριότητες στη νότια Τσετσενία, στις περιοχές που δεν ελέγχονται από τις ομοσπονδιακές δυνάμεις, προκαλούν επιπλέον απώλειες και νέες πληθυσμιακές μετακι-

θήσεις που παραπέμφθηκαν ενώπιον της δικαιοσύνης δέκα αφορούσαν φόνους, μια βιασμό, μια εξ αμελείας τραυματισμό, δώδεκα ληστείες και έντεκα διάφορα άλλα εγκλήματα. Τα στρατιωτικά δικαστήρια έχουν εκδώσει καταδικαστικές αποφάσεις για 17 μέλη των ενόπλων δυνάμεων που διέπραξαν εγκλήματα κατά των άμαχων Τσετσένων.

νήσεις. Οι οργανώσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου κατηγορούν τις ρωσικές ένοπλες δυνάμεις ότι κατά τη διεξαγωγή των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων εκ προθέσεως δεν εφαρμόζουν τα μέτρα που προβλέπει η Διαταγή Νο. 80 του Διοικητή των Ηνωμένων Ομάδων των Ενόπλων Δυνάμεων.⁶ Στις 19 Δεκεμβρίου 2002, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου απεφάνθη θετικά επί έξη προσφυγών που αφορούσαν εγκλήματα που διέπραξαν οι ομοσπονδιακές ένοπλες δυνάμεις κατά αμάχων Τσετσένων την περίοδο 1999-2000. Περισσότερες από 120 παρόμοιες υποθέσεις εκκρεμούν ενώπιον του Δικαστηρίου,

- Στα τέλη Νοεμβρίου 2002 δολοφονήθηκε η Malika Umazheva, πρώην υψηλόβαθμος στέλεχος της κυβέρνησης στην Alkham Kala. Η Umazheva είχε κατακρίνει τις παραβιάσεις που διέπραξαν οι ρώσικες δυνάμεις στο χωριό της και συνεργάστηκε με οργανώσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου για να τις τεκμηριώσει. Λόγω της προαναφερόμενης δράσης της εκδιώχθηκε από την κυβέρνηση της Τσετσενίας και αντιμετωπίστηκε με «μνησικακία από τους υψηλόβαθμους στρατιωτικούς αξιωματούχους, συμπεριλαμβανομένου του στρατηγού Anatoly Kvashnin, αρχηγού των Ρωσικών Ενόπλων Δυνάμεων». Πυροβολήθηκε από μασκοφόρους στρατιώτες,

- Κατ' εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για τον Επαναπατρισμό στο οποίο συμφώνησαν οι αρχές της Τσετσενίας και της Ingushetia το Μάιο του 2002 διαλύθηκαν δύο καταυλισμοί στην περιοχή Znamenskoye της βόρειας Τσετσενίας, όπου διέμεναν περίπου 2.200 άτομα. Οι περισσότεροι από τους εσωτερικά εκτοπισμένους μετεγκαταστάθηκαν σε προσωρινά κέντρα φιλοξενίας στο Grozny ενώ άλλοι στεγάστηκαν σε οικογένειες στην περιοχή Znamenskoye ή άλλου,

- Η κατάσταση στα προσωρινά κέντρα φιλοξενίας παραμένει επικίνδυνη. Οι συνθήκες υγιεινής δεν πληρούν τα αναγκαία κριτήρια, οι τουαλέτες βρίσκονται εκτός των κτισμάτων, είναι ανεπαρκείς και δεν είναι προσβάσιμες τις ώρες απαγόρευσης της κυκλοφορίας. Περίπου το 38% των οικογενειών που ζουν στα προσωρινά κέντρα φιλοξενίας διέμεναν σε διαμερίσματα κτιρίων που έχουν καταστραφεί (και είναι απίθανο να αποκατασταθούν στο ά-

⁶ Το Κέντρο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Memorial περιγράφει μια εκκαθαριστική επιχείρηση που διεξήχθη το Μάιο του 2002 στην περιοχή του Grozny: «Ούτε οι περιφερειακές ούτε οι τοπικές αρχές ενημερώθηκαν για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Εισβάλλοντας σε ένα σπίτι οι στρατιώτες συμπεριφέρθηκαν αηδιαστικά ασκώντας άσκοπα βία κατά των αντρών και των γυναικών. Κανένας από τους στρατιώτες δεν επέδειξε την ταυτότητά τους ούτε εξήγησε το σκοπό της επιχείρησης. Δεν παρασχέθηκε κατάλογος των κρατουμένων στις αρχές του χωριού, στο περιφερειακό γραφείο του στρατιωτικού διοικητή ή στον Εισαγγελέα της περιφέρειας. Καμιά από τις αρχές αυτές δεν ενημερώθηκε για τις συλλήψεις στο Krasnostepnovskoye. Τα οχήματα του στρατού δεν έφεραν πινακίδες».

μεσο μέλλον) και οι υπόλοιπες αναμένουν να παραλάβουν οικοδομικά υλικά για να επισκευάσουν τα σπίτια τους,

- Μετά την κρίση με τους ομήρους που ξέσπασε τον Οκτώβριο του 2002 σε θέατρο της Μόσχας εντάθηκαν οι στρατιωτικές και εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στην Τσετσενία προκαλώντας νέες πληθυσμιακές μετακινήσεις. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες εκτιμά ότι από την 1^η Ιανουαρίου έως την 30^η Νοεμβρίου 2002 εκτοπίστηκαν από την Τσετσενία στην Ingushetia περίπου 4.700 άτομα. Μετά τη διάσκεψη κορυφής Ρωσίας – ΕΕ που πραγματοποιήθηκε στις 11 Νοεμβρίου 2002 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε ψήφισμα με το οποίο αναγνωρίζοντας το δικαίωμα και την υποχρέωση του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του από την τρομοκρατία καλεί τη Ρωσία να *διασφαλίσει την υιοθέτηση αντιτρομοκρατικών μέτρων σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας και του κράτους δικαίου, ειδικά όσον αφορά στα δικαιώματα των αθώων πολιτών καθώς και την απαρέγκλιτη εφαρμογή της Διαταγής Νο. 80, που ορίζει για το σεβασμό των δικαιωμάτων των αμάχων στις στρατιωτικές επιχειρήσεις που διεξάγονται στην Τσετσενία,*

- Στρατιωτικό δικαστήριο έκρινε ότι ήταν ακαταλόγιστος λόγω ψυχασθένειας ο στρατηγός Yuri Budanov, ο πρώτος υψηλόβαθμος αξιωματούχος του ρωσικού στρατού που παραπέμφθηκε σε δίκη για τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν κατά των αμάχων στην Τσετσενία. Σύμφωνα με το ειδησεογραφικό πρακτορείο Interfax, το οποίο αναφέρθηκε σε δηλώσεις των αξιωματούχων του δικαστηρίου γιατροί υπέδειξαν θεραπευτική αγωγή για τον κατηγορούμενο. Την είδηση αυτή αναμετέδωσε το πρακτορείο Reuters στις 16.12.2002. Στη δίκη, ο στρατηγός Yuri Budanov παραδέχθηκε ότι στα πλαίσια ανάκρισης δολοφόνησε ένα 18χρονο κορίτσι, την Kheda Kungalova. Όπως προκύπτει από σχετική βεβαίωση της ιατροδικαστικής υπηρεσίας του θανάτου προηγήθηκε βιασμός του θύματος. Η απόφαση κατακρίθηκε από τους ρώσους ακτιβιστές που δραστηριοποιούνται στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Στις 23.2.2003 το Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο διέταξε την επανάληψη της δίκης του Yuri Budanov, επικαλούμενο κυρίως παραβιάσεις των διαδικαστικών κανόνων της πρωτοβάθμιας δίκης,

- Μετά την επίσκεψη που πραγματοποίησε στην Τσετσενία και στην Ingushetia η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης ο Εισηγητής Λόρδος Judd δήλωσε στις 24.1.2003 σε συνέντευξη τύπου που δόθηκε στη Μόσχα ότι το προγραμματισμένο για το Μάρτιο 2003 δημοψήφισμα για το Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Τσετσενίας ήταν άκαιρο κυρίως λόγω της κατάστασης ασφαλείας στην περιοχή και της ανεπαρκούς πολιτικής συ-

ναίνεσης και ενημέρωσης των Τσετσένων στην Τσετσενία και στην Ingushetia για το σχέδιο του συντάγματος. Μετά την επίσκεψη που πραγματοποίησε στην Τσετσενία ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, κύριος Alvaro Gil-Robles, δήλωσε ότι η «διεξαγωγή του δημοψηφίσματος είναι μια αρχή». Ταυτόχρονα, ο κύριος Robles επέμεινε ότι δεν μπορεί να παραμείνουν ατιμώρητες οι κακοποιήσεις τις οποίες υπέστη ο άμαχος πληθυσμός από τις ένοπλες δυνάμεις: «Δεν μπορεί να καταπολεμηθούν οι εγκληματικές ενέργειες με εγκληματικές μεθόδους. Δεν μπορεί να καταπολεμηθεί η τρομοκρατία με την εγκατάλειψη των αρχών του κράτους δικαίου»,

- Οι αντάρτικες ομάδες ισχυρίστηκαν ότι αυξήθηκαν οι δολοφονίες των τσετσένων διοικητών ενώ οι αρχές ανέφεραν ότι τσετσένοι αντάρτες δολοφόνησαν στο Grozny αμάχους ρώσικης καταγωγής. Πολλοί παρατηρητές έχουν την αίσθηση ότι είναι δύσκολη η συλλογή πληροφοριών για τις δολοφονίες που διαπράχθηκαν καθώς οι Τσετσένοι φοβούμενοι την αντεκδίκηση των ανταρτών διστάζουν να μιλήσουν για τα εγκλήματα που έχουν διαπράξει,

- Σύμφωνα με τον United Nations Security Coordinator⁷ (UNSECOORD), το Υπουργείο Πολιτικής Άμυνας και Έκτακτης Ανάγκης ανέστειλε τις δραστηριότητες αποναρκοθέτησης λόγω των προβλημάτων ασφαλείας. Αυξάνουν οι αναφορές για θύματα από εκρήξεις ναρκών, συμπεριλαμβανομένων των επαναπατριζόμενων,

- Τα περιστατικά ασφάλειας στην Ingushetia, στο Dagestan, στην North Ossetia-Alania (Vladikavkaz) και στην Karachai-Cherkessia (Cherkess) εμπνέουν φόβο για την επέκταση των δραστηριοτήτων των ανταρτών στις γειτονικές Δημοκρατίες,

- Πολλές εκατοντάδες επαναπατριζόμενων δεν μπόρεσαν να παραμείνουν στην Τσετσενία, κυρίως λόγω της κατάστασης ασφάλειας και του φόβου να υποστούν κακομεταχείριση καθώς και λόγω της έλλειψης στέγης και υποδομών, και επέστρεψαν στην Ingushetia,

- Καθώς οι μη τσετσένοι δικαστές εγκατέλειψαν την Τσετσενία, το προσωπικό του δικαστικού σώματος στη Δημοκρατία αυτή παραμένει περιορισμένο και αδυνατεί να διασφαλίσει αποτελεσματικά την απονομή της δικαιοσύνης. Προβλήματα αναφύονται κατά την εκδίκαση των μηνύσεων και των προσφυγών λόγω της σύγκρουσης δικαιοδοσίας μεταξύ της πολιτικής και της στρατιωτικής δικαιοσύνης,

- Δύσκολη είναι η πρόσβαση του πληθυσμού της Τσετσενίας στις ανθρωπιστικές οργανώσεις και η πρόσβαση των ανθρωπιστικών οργανώσεων στον πληθυσμό που χρειάζεται τις

⁷ Συντονιστής των Ηνωμένων Εθνών για την Ασφάλεια.

υπηρεσίες τους κυρίως λόγω των προβλημάτων ασφαλείας, της περιοριστικής πολιτικής έκδοσης σχετικών αδειών στις μη κυβερνητικές οργανώσεις για την υλοποίηση και το συντονισμό των ανθρωπιστικών προγραμμάτων, των διαδικασιών ελέγχου στα σημεία ελέγχου καθώς και της απαγόρευσης χρήσης των ραδιοσυχνοτήτων με σκοπό την επικοινωνία,

- Επιδεινώθηκε η κατάσταση ασφαλείας για το προσωπικό των ανθρωπιστικών οργάνωσεων. Τον Οκτώβριο του 2000 απήχθη στην Τσετσενία φορτηγό της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού. Τον Ιανουάριο του 2001 θύμα απαγωγής ήταν ο Διευθυντής του Ολλανδικού Προγράμματος των Γιατρών Χωρίς Σύνορα. (Αφέθηκε ελεύθερος μετά από ένα μήνα ομηρίας). Στις 23.7.2002 θύμα απαγωγής ήταν και μια εκπρόσωπος τοπικής μη κυβερνητικής οργάνωσης στην Dguzhba, η κυρία Nina Davidovitch. Στις 12.8.2002 απήχθη στο Dagestan ο αρχηγός της ελβετικής αποστολής των Γιατρών Χωρίς Σύνορα στην Ομοσπονδία της Ρωσίας, κύριος Arjan Erkel. Η κυρία Davidovitch αφέθηκε ελεύθερη στις 7.1.2003 στα πλαίσια ειδικής επιχείρησης που οργάνωσαν οι δυνάμεις ασφαλείας και παραμένει αγνοούμενη. Στις 4.11.2002 απήχθησαν στην Τσετσενία δύο οδηγοί αυτοκινήτων της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού. Τρεις ημέρες αργότερα οι αρχές εφαρμογής του νόμου της Τσετσενίας πέτυχαν να τους απελευθερώσουν και να συλλάβουν τους απαγωγείς.

II. Το ζήτημα της εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής και η ομοσπονδιακή πολιτική για τους εσωτερικά εκτοπισμένους

8. Στη συνέχεια αναλύεται λεπτομερειακά η κατάσταση όσων έχουν εκτοπιστεί από τον πόλεμο της Τσετσενίας εντός της Ομοσπονδίας της Ρωσίας και άρα αφορά τις δυνατότητες εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής.

A. Το Καθεστώς του Εξ Ανάγκης Μετανάστη

9. Η ρωσική νομική ορολογία δεν περιλαμβάνει τον όρο «εσωτερικά εκτοπισμένος». Όμως, ο Ομοσπονδιακός Νόμος του 1995 για «Τους εξ Ανάγκης Μετανάστες» προβλέπει παρόμοιο καθεστώς για τους εξ ανάγκης εκτοπισμένους. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου αυτού:

Εξ ανάγκης μετανάστης είναι κάθε πολίτης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας, που υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τον τόπο μόνιμης διαμονής του λόγω βίας που ασκήθηκε σε βάρος του ή σε βάρος μελών της οικογένειάς του ή άλλης μορφής

*δίωξη ή λόγω πραγματικού κινδύνου να υποστεί δίωξη για λόγους φυλής, εθνικότητας, θρησκείας, γλώσσας ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή λόγω των πολιτικών πεποιθήσεων του ως αποτέλεσμα εχθρικών εκστρατειών σε βάρος μεμονωμένων ατόμων ή ομάδων ατόμων, μαζικών παραβιάσεων της δημόσιας τάξης*⁸.

10. Λόγω του πολέμου που μαινόταν στην Τσετσενία τη διετία 1994-1996 79 διοικητικές περιφέρειες της Ομοσπονδίας της Ρωσίας αναγνώρισαν το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη σε περίπου 162.000 εσωτερικά εκτοπισμένους, κυρίως ρωσικής καταγωγής. Το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη καταρχήν διευκολύνει την ενσωμάτωση των εσωτερικά εκτοπισμένων στο νέο τόπο διαμονής τους, με την παροχή ειδικών επιδομάτων, βοήθειας για στέγαση και απασχόληση, δανειοδότησης και άλλων σχετικών παροχών⁹.

11. Στις αρχές του 2000 εκτοπίστηκαν από την Τσετσενία περίπου 240.000 άτομα. Σε ελάχιστους Τσετσένους που αναγκάστηκαν να εκτοπιστούν λόγω του τρέχοντος πολέμου αναγνωρίστηκε το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη. Αν και δεν είναι διαθέσιμα λεπτομερειακά και αναλυτικά στοιχεία προκύπτει από κυβερνητικές πηγές ότι από τις 30.9.1999 έως 31.12.2002 αναγνωρίστηκε το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη σε 13.232 άτομα. Λόγω των χρονοβόρων διαδικασιών αυτός ο αριθμός περιλαμβάνει όσους αναγνωρίστηκαν πρόσφατα εξ ανάγκης μετανάστες λόγω του πολέμου 1994-1996.

12. Σύμφωνα με πληροφορίες της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες που προέρχονται από τοπικές μη κυβερνητικές οργανώσεις και επιχειρησιακούς συνεργάτες της οι περισσότερες από τις αιτήσεις για την αναγνώριση του καθεστώτος του εξ ανάγκης μετανάστη στηρίζονταν σε ισχυρισμούς για κακομεταχείριση από τις ομοσπονδιακές ένοπλες δυνάμεις, για απώλεια της περιουσίας και / ή «μαζικές παραβιάσεις της δημόσιας τάξης» και απορρίφθηκαν από τις αρμόδιες μεταναστευτικές αρχές με το σκεπτικό ότι οι «αντι-τρομοκρατικές επιχειρήσεις» που διεξάγει η κυβέρνηση της Ρωσίας δεν συνιστούν εξ ορισμού «μαζικές παραβιάσεις της δημόσιας τάξης», ούτε μπορεί να θεωρηθεί ότι οι ομοσπονδιακές δυνάμεις που διεξάγουν αυτές τις επιχειρήσεις διαπράττουν παραβιάσεις της

⁸ Η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου ορίζει περαιτέρω: «(...) αναγνωρίζεται εξ ανάγκης μετανάστης (...) κάθε πολίτης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας που αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τον τόπο της μόνιμης διαμονής του και να εισέλθει στο έδαφος άλλης δημοκρατίας της Ομοσπονδίας της Ρωσίας». Άρα, όσοι εκτοπίστηκαν εντός της Τσετσενίας (περίπου 160.000 άτομα) δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου.

⁹ Το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη δεν αποκλείει τον εθελοντικό επαναπατρισμό στον προηγούμενο τόπο μόνιμης διαμονής. Το άρθρο 7.2 (5) του Νόμου για τους Εξ Ανάγκης Μετανάστες επιβάλλει στις τοπικές κυβερνήσεις την υποχρέωση να «εξετάζουν τα αιτήματα βοήθειας των εξ ανάγκης μεταναστών που επιστρέφουν στον τόπο της προηγούμενης μόνιμης διαμονής τους».

δημόσιας τάξης. Οι περισσότεροι από τους αναγνωρισμένους εξ ανάγκης μετανάστες επικαλέστηκαν φόβο δίωξης από τις ισλαμιστικές φονταμενταλιστικές ομάδες και όχι από τις ομοσπονδιακές δυνάμεις.

13. Ενώ η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του εξ ανάγκης μετανάστη διεξάγεται από τις κατά τόπους διευθύνσεις της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Μετανάστευσης¹⁰ που υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών η επίσημη πολιτική που αναλύεται στο παρόν έγγραφο εφαρμόζεται σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Οι ομάδες προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και οι τοπικές μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν τονίσει τη διαφορετική μεταχείριση που επιφυλάσσεται αφενός στους ρωσικής καταγωγής εσωτερικά εκτοπισμένους του πολέμου της Τσετσενίας του 1994-1996, στους οποίους κυρίως αναγνωρίστηκε το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη και αφετέρου στους εσωτερικά εκτοπισμένους του πολέμου που μείνεται τώρα στην Τσετσενία που είναι στην πλειοψηφία τους τσετσενικής καταγωγής. Οι τελευταίοι, αιτούμενοι την αναγνώριση του καθεστώτος του εξ ανάγκης μετανάστη επικαλέστηκαν ανεπιτυχώς τη μαζική καταστροφή των δημόσιων υποδομών και της ιδιωτικής περιουσίας τους καθώς και τη χρόνια γενική ανασφάλεια.

14. Εβδομήντα εννέα περιοχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας αναγνώρισαν από τον Οκτώβριο του 1999 έως το Δεκέμβριο του 2002 το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη στους εσωτερικά εκτοπισμένους λόγω του πολέμου της Τσετσενίας. Ενώ οι επίσημες στατιστικές δεν αναφέρουν αναλυτικά την εθνικότητα των αιτούντων, σύμφωνα με πληροφορίες της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, είναι στην πλειοψηφία τους ρωσικής καταγωγής. Από τα στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Ομοσπονδιακής, Εθνικής και Μεταναστευτικής Πολιτικής της Ομοσπονδίας της Ρωσίας προκύπτει ότι από την 1^η Οκτωβρίου 1999 έως την 31^η Δεκεμβρίου 2002 η Δημοκρατία της Ingushetia αναγνώρισε το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη σε μόλις 89 εσωτερικά εκτοπισμένους. Οι περισσότεροι από τους Τσετσένους στους οποίους αναγνωρίστηκε το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη από τον Οκτώβριο του 1999 έως το Δεκέμβριο του 2002 εγκαταστάθηκαν σε περιοχές όπου ζουν ελάχιστοι εσωτερικά εκτοπισμένοι τσετσενικής καταγωγής: 3.530 άτομα την περιοχή Stavropol, 689 στην περιοχή Tambon, 635 στην περιοχή Saraton και 995 στην περιοχή

¹⁰ Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Ομοσπονδιακών Υποθέσεων, Εθνικής και Μεταναστευτικής Πολιτικής ιδρύθηκε με το προεδρικό διάταγμα Νο 867 της 17.5.2000 αντικαθιστώντας την προηγούμενη Ομοσπονδιακή Μεταναστευτική Υπηρεσία. Με άλλο προεδρικό διάταγμα της 16.10.2001 το Υπουργείο καταργήθηκε και οι υπηρεσίες του που αφορούσαν στην εφαρμογή της ομοσπονδιακής μεταναστευτικής πολιτικής μεταβιβάστηκαν στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Krasnodar. Σε επιστολή που απηύθυνε στο βουλευτή της Δούμας V. Igrunov το Υπουργείο Ομοσπονδιακής, Εθνικής και Μεταναστευτικής Πολιτικής της Ομοσπονδίας της Ρωσίας αναγνώρισε ότι ελάχιστοι ήσαν οι τσετσενικής καταγωγής εσωτερικά εκτοπισμένοι που αναγνωρίστηκαν εξ ανάγκης μετανάστες. Όμως, η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες γνωρίζει περιπτώσεις εσωτερικά εκτοπισμένων τσετσενικής καταγωγής στους οποίους αναγνωρίστηκε το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη για τους λόγους που προαναφέρθηκαν (δηλαδή λόγω φόβου δίωξης από ισλαμιστικές φονταμενταλιστικές ομάδες ή από ομάδες Wahabi).

B. Αποζημίωση για την περιουσία και άλλα επιδόματα

15. Το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη προβλέπει το δικαίωμα σε ειδικά επιδόματα ενσωμάτωσης και σε δάνεια, ανεξάρτητα από το καθεστώς της περιουσίας του ενδιαφερόμενου στον αρχικό τόπο διαμονής. Κατ' εξουσιοδότηση του Νόμου του 1995 για τους Εξ Ανάγκης Μετανάστες, η Απόφαση Νο. 845/8.11.2000 της κυβέρνησης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας προβλέπει διαδικασία για την παροχή στέγης στους εξ ανάγκης μετανάστες. Στις 11.10.2002 το Υπουργείο Εσωτερικών της Ομοσπονδίας της Ρωσίας υιοθέτησε συμπληρωματικό νομοθέτημα που ορίζει για την επιχορήγηση της ανοικοδόμησης και της αγοράς κατοικίας από τους εξ ανάγκης μετανάστες. Και οι δύο αυτές νομοθετικές πράξεις αφορούν αποκλειστικά όσους αναγνωρίστηκαν εξ ανάγκης μετανάστες, κατά συνέπεια δεν εφαρμόζονται στη συντριπτική πλειοψηφία όσων αναγκάστηκαν να εκτοπιστούν λόγω του πολέμου που μαίνεται στις μέρες μας στην Τσετσενία.

16. Συμπληρωματικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης προβλέπουν την αποζημίωση των θυμάτων του πολέμου του 1994-1996 για την απώλεια της περιουσίας τους. Κατ' εφαρμογή της Απόφασης Νο. 510/30.4.1997 της Ομοσπονδίας της Ρωσίας, η κυβέρνηση υιοθέτησε διαδικασία για την αποζημίωση όσων έχασαν την περιουσία τους επειδή αναχώρησαν από την Τσετσενία μεταξύ 12.12.1994 και 23.11.1996 και δεν προτίθενται να επιστρέψουν σ' αυτήν. Το δικαίωμα σε αποζημίωση κατ' εφαρμογή αυτής της Απόφασης στηρίζεται σε αντικειμενικά δεδομένα (απόδειξη της καταστροφής της περιουσίας και της κατοικίας στην Τσετσενία) και δεν εξαρτάται από την αναγνώριση του καθεστώτος του εξ ανάγκης μετανάστη.

17. Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση ανακοίνωσε την πρόθεσή της να υιοθετήσει παρόμοιο μηχανισμό (οικονομική αποζημίωση) για τα θύματα του πολέμου που μαίνεται στις μέρες

μας και αναχώρησαν οριστικά από την Τσετσενία. Όμως, μέχρι σήμερα, δεν έχει αρχίσει να εφαρμόζεται παρόμοιο σχήμα αποζημίωσης. Το Υπουργείο της Ομοσπονδίας της Ρωσίας για την Αποκατάσταση στη Δημοκρατία της Τσετσενίας υιοθέτησε μηχανισμό για την παροχή οικοδομικών υλικών στους κατοίκους της Τσετσενίας που έχουν πληγεί από τον πόλεμο. Αρκετές εκατοντάδες οικογένειες στην Τσετσενία έλαβαν σχετική βοήθεια εντός του 2002. Σύμφωνα με τις ομοσπονδιακές αρχές η δυσκολία καταβολής των πόρων που διατίθενται μέσω αυτού του προγράμματος από τον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό έγκειται στις αυστηρές διαδικασίες δημοσιονομικού ελέγχου για τη διοχέτευση των πόρων και την καταβολή τους από την επωφελούμενη δημοκρατία. Τον Ιανουάριο του 2002 η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης εξέφρασε την ανησυχία της επειδή «έως ποσοστό 70% η ανθρωπιστική βοήθεια δεν φθάνει άμεσα σε αυτούς για τους οποίους προορίζεται». Τα ρώσικα μέσα μαζικής ενημέρωσης αναφέρθηκαν σε υποθέσεις διασπάθισης του δημοσίου χρήματος :

Στις 25 Φεβρουαρίου η ιστοσελίδα strana.ru ανέφερε ότι οι υπηρεσίες εφαρμογής του ομοσπονδιακού νόμου διαπίστωσαν ότι το 2001 λεηλατήθηκαν πόροι που προορίζονταν για την αποκατάσταση της Τσετσενίας. Έως σήμερα, οι ομοσπονδιακοί ελεγκτές απέδειξαν ότι σπαταλήθηκαν περίπου 91.3 εκατομμύρια ρούβλια (3.000.000 δολάρια), συχνά μέσω της καταβολής επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας σε κατοίκους που έχουν αποβιώσει ή σε «νεκρές ψυχές», σύμφωνα με την ιστοσελίδα. Ενώ σε κάποιες περιπτώσεις οι ομοσπονδιακές αρχές παραπέμπουν τους αυτουργούς στη δικαιοσύνη στην ιστοσελίδα strana.ru σχολιάζεται ότι απέτυχε η ολοκλήρωση της διαδικασίας κυρίως επειδή είναι ατελείωτος ο κατάλογος των «νεκρών ψυχών» στην Τσετσενία όσο ο πόλεμος συνεχίζεται.

18. Τα προαναφερόμενα σχήματα που υιοθέτησε η κυβέρνηση της Ομοσπονδίας της Ρωσίας εξαρτούν την παροχή βοήθειας ή της αποζημίωσης από αντικειμενικά κριτήρια (αναγνώριση του καθεστώτος του εξ ανάγκης μετανάστη ή απόδειξη της καταστροφής της περιουσίας). Σχεδόν κανένας εκτοπισμένος δεν πέτυχε να αποδείξει την ευθύνη του κράτους, σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα της Ομοσπονδίας της Ρωσίας, ώστε να καταδικαστεί

από τα δικαστήρια να καταβάλει πλήρη και δίκαιη αποζημίωση για την καταστροφή της περιουσίας ή λόγω ηθικής βλάβης¹¹.

19. Το Νοέμβριο του 2002 η κυβέρνηση της Ομοσπονδίας της Ρωσίας τροποποίησε την Απόφαση Νο. 163 της 3.3.2001 για την παροχή βοήθειας στους εσωτερικά εκτοπισμένους της Τσετσενίας. Η Απόφαση προβλέπει την εγγραφή κονδυλίων στον προϋπολογισμό για την προμήθεια και τη διανομή τροφής και ψωμιού στους εσωτερικά εκτοπισμένους, για τη μίσθωση και τη διατήρηση της στέγασης στα προσωρινά κέντρα φιλοξενίας, για τη μεταφορά των εσωτερικά εκτοπισμένων και των περιουσιακών τους στοιχείων στην Τσετσενία και για την καταβολή επιδομάτων (20 ρούβλια ημερησίως κατ' άτομο) στους εσωτερικά εκτοπισμένους που επιστρέφουν στην Τσετσενία μετά την 1^η Νοεμβρίου 2002 και μισθώνουν με ίδια μέσα κατοικίες. Αυτή η πρόβλεψη για καταβολή επιδομάτων αποτελεί ουσιαστική βοήθεια που ενισχύει τη δυνατότητα των εσωτερικά εκτοπισμένων να μισθώνουν σε ιδιωτική βάση στέγη και / ή να αποζημιώνουν τις οικογένειες που τους φιλοξενούν. Μπορεί βέβαια να εκληφθεί και ως κίνητρο για τον επαναπατρισμό των εσωτερικά εκτοπισμένων στην Τσετσενία αφού αυτά τα επιδόματα δεν καταβάλλονται σε όσους φιλοξενούνται σε οικογένειες στην Ingushetia (όπου περίπου 52.000 εσωτερικά εκτοπισμένοι¹² διαμένουν σε ιδιωτικά κέντρα στέγασης ή αλλού). Υπογραμμίζεται ότι κατ' εφαρμογή της Απόφασης Νο. 163 παρέχεται βοήθεια μόνον στους εσωτερικά εκτοπισμένους που έχουν καταγραφεί τόσο στις τοπικές υπηρεσίες μετανάστευσης (Έντυπο Νο. 7) όσο και στις υπηρεσίες διαβατηρίων και θεωρήσεων εισόδου των τοπικών οργάνων του Υπουργείου Εσωτερικών (καταγραφή της διαμονής). Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες εκτιμά ότι έως 40.000 εσωτερικά εκτοπισμένοι που ζουν στην Ingushetia μπορεί να μην είναι κάτοχοι του εντύπου Νο. 7 και / ή πιστοποιητικού καταγραφής της διαμονής στις υπηρεσίες διαβατηρίων και θεωρήσεων εισόδου. Τέλος, σε αυτό το στάδιο παραμένει ασαφές εάν ο προσωρινός ομοσπονδιακός προϋπολογισμός για το 2003 θα καλύψει τις δαπάνες της μίσθωσης των προσωρινών κέντρων φιλοξενίας που λειτουργούν στην Ingushetia.

¹¹ Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες γνωρίζει μόλις μια υπόθεση όπου το δικαστήριο έκρινε θετικά αξίωση αποζημίωσης: το δικαστήριο Leninsky στην περιοχή Stavropol Krai έκρινε στις 22.3.2001 την αγωγή θύματος του πολέμου της Τσετσενίας του 1994-1996 και αποφάσισε ότι τα Υπουργεία Άμυνας και Εσωτερικών της Ομοσπονδίας της Ρωσίας όφειλαν να αποζημιώσουν τον ενάγοντα λόγω ηθικής βλάβης καθώς και για την καταστροφή της περιουσίας του.

¹² Στατιστικά στοιχεία του Δανικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες.

Γ. Ελευθερία κυκλοφορίας και επιλογής του τόπου κατοικίας

20. Το άρθρο 27 του Ρώσικου Συντάγματος ορίζει:

(1) Καθένας που διαμένει νόμιμα στην επικράτεια της Ομοσπονδίας της Ρωσίας έχει το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και επιλογής του τόπου κατοικίας και διαμονής. (2) Καθένας είναι ελεύθερος να αναχωρεί από την Ομοσπονδία της Ρωσίας. Οι πολίτες της Ομοσπονδίας της Ρωσίας δικαιούνται να επιστρέψουν ελεύθερα στην Ομοσπονδία της Ρωσίας.

21. Ενόψει των περιορισμών που επιβλήθηκαν κατά την τσαρική περίοδο στην ελευθερία κυκλοφορίας των πολιτών της Αυτοκρατορίας, καθώς και του καθεστώτος *propiska* που υιοθετήθηκε τη σοβιετική περίοδο η κυβέρνηση της Ρωσίας έκρινε αναγκαίο να εκδώσει το 1993 νόμο για την ελευθερία κυκλοφορίας. Η βασική έννοια αυτού του ομοσπονδιακού νόμου είναι η δημιουργία συστήματος καταγραφής του τόπου διαμονής (η αποκαλούμενη «προσωρινή καταγραφή») ή του τόπου κατοικίας (η αποκαλούμενη «οριστική καταγραφή») με βάση το οποίο οι πολίτες ενημερώνουν τις τοπικές υπηρεσίες εσωτερικών για τον τόπο διαμονής / κατοικίας τους, σε αντίθεση με το προηγούμενο καθεστώς *propiska* το οποίο παρείχε στις αστυνομικές αρχές την εξουσία να επιτρέπουν (ή να αρνούνται) στους πολίτες τη δυνατότητα να διαμένουν ή να κατοικούν σε κάποια συγκεκριμένη τοποθεσία.

22. Αν και η ομοσπονδιακή νομοθεσία κατήγγησε επίσημα το καθεστώς *propiska* πολλές περιφερειακές αρχές της Ομοσπονδίας εφαρμόζουν σε τοπικό επίπεδο περιοριστικούς κανονισμούς ή διοικητική πρακτική. Σχετική είναι σε αυτό το πλαίσιο η μερική αποτυχία των κρατικών οργάνων που είναι αρμόδια για τον έλεγχο της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων (για παράδειγμα του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ομοσπονδίας της Ρωσίας και του Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στην Ομοσπονδία της Ρωσίας ή του Συνηγόρου του Πολίτη) να θεραπεύσουν αποτελεσματικά τις παραβιάσεις της ομοσπονδιακής νομοθεσίας για την ελευθερία κυκλοφορίας για τις οποίες ευθύνονται οι δημοκρατίες που αποτελούν την Ομοσπονδία. Στην ειδική έκθεσή του του Οκτωβρίου 2000 για το «Συνταγματικό Δικαίωμα Ελευθερίας Κυκλοφορίας και Επιλογής του Τόπου Διαμονής και Κατοικίας στην Ομοσπονδία της Ρωσίας» ο Συνήγορος του Πολίτη της Ομοσπονδίας της Ρωσίας εκφράζει τη λύπη του επειδή:

οι παραβιάσεις των συνταγματικών δικαιωμάτων της ελευθερίας κυκλοφορίας και επιλογής του τόπου διαμονής και κατοικίας από τα κυβερνητικά όργανα οφείλονται όχι μόνον στους κανονισμούς των δημοκρατιών που αποτελούν την

Ομοσπονδία της Ρωσίας που είναι αντίθετοι με την ομοσπονδιακή νομοθεσία που ρυθμίζει αυτό το συνταγματικό δικαίωμα αλλά και στις παράνομες πρακτικές των οργάνων εφαρμογής του νόμου.

23. Ως αποτέλεσμα της ατελούς μετάβασης από το καθεστώς *proviska* στο σύστημα καταγραφής οι τοπικές αρχές σε όλη την επικράτεια της Ομοσπονδίας της Ρωσίας διατηρούν τη δυνατότητα να καθορίζουν τον τρόπο εφαρμογής, μερικές φορές με περιοριστικές μεθόδους, της ελευθερίας κυκλοφορίας και επιλογής του τόπου διαμονής ή κατοικίας. Πρόκειται ιδιαίτερα για τις περιοχές που προσπαθούν να προστατεύσουν την τοπική αγορά εργασίας, να ελέγξουν τις εσωτερικές μεταναστευτικές μετακινήσεις ή να αποτρέψουν την εγκατάσταση οικονομικά ή πολιτικά «ανεπιθύμητων» μεταναστών. Οι συνέπειες αυτής της πολιτικής για τους Τσετσένους εσωτερικά εκτοπισμένους είναι ο σοβαρός περιορισμός των δυνατοτήτων τους να διαμένουν νόμιμα (για παράδειγμα με το προαπαιτούμενο της καταγραφής της κατοικίας) εκτός της Τσετσενίας και πέρα από την Ingushetia.

Δ. Η αρχή του εθελοντικού επαναπατρισμού στην Τσετσενία

24. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες και άλλοι διεθνείς οργανισμοί έχουν τονίσει τη σημασία της αρχής του εθελοντικού επαναπατρισμού στην Τσετσενία. Κατά την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες περιεχόμενο της αρχής του εθελοντικού επαναπατρισμού είναι εκτός από την εκδήλωση της συγκατάθεσης η προσήκουσα ενημέρωση των εσωτερικά εκτοπισμένων για τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα τους καθώς και η παροχή πραγματικών εναλλακτικών του επαναπατρισμού λύσεων. Η κυβέρνηση της Ομοσπονδίας της Ρωσίας έχει διακηρύξει την προσήλωσή της στην αναγκαιότητα διατήρησης του εθελοντικού χαρακτήρα της επιστροφής των εσωτερικά εκτοπισμένων στην Τσετσενία. Από τα γεγονότα του τέλους του 1999 και της αρχής του 2000, όταν εκατοντάδες εσωτερικά εκτοπισμένοι στην Ingushetia αναγκάστηκαν να επιστρέψουν στην Τσετσενία σε βαγόνια τρένων που χρησιμοποιούσαν ως χώρους διαμονής, δεν εξαναγκάστηκαν εσωτερικά εκτοπισμένοι να επαναπατριστούν.

25. Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση της Ομοσπονδίας της Ρωσίας κατ' επανάληψη διατήρησε την επίσημη θέση ότι οι εσωτερικά εκτοπισμένοι πρέπει να επιστρέψουν στην Τσετσενία. Για να υποστηρίξει τη θέση αυτή η κυβέρνηση της Ομοσπονδίας της Ρωσίας επικαλείται τον έλεγχο που ασκούν οι ομοσπονδιακές δυνάμεις στην επικράτεια της Τσετσενίας, τη συμμετοχή των Τσετσένων εσωτερικά εκτοπισμένων στην αποκατάσταση και στη διακυβέρ-

νηση της Δημοκρατίας και τον αποσταθεροποιητικό τους ρόλο στις περιοχές που τους φιλοξενούν. Ειδικότερα, αναφορικά με τους εσωτερικά εκτοπισμένους που διαμένουν σε καταυλισμούς σκηνών στην Ingushetia οι ομοσπονδιακές και τοπικές αρχές άρχισαν από το 2002 να εκφράζουν έντονες ανησυχίες για τις συνθήκες υγιεινής και ασφαλούς διαβίωσής τους. Έκτοτε, ενώ επίσημα υιοθετούν τη θέση του εθελοντικού χαρακτήρα του επαναπατρισμού οι αρχές έχουν ενεργά εφαρμόσει πολιτική προτροπής των εσωτερικά εκτοπισμένων να επιστρέψουν στην Τσετσενία. Αυτήν την πολιτική εφάρμοσε ειδικότερα η Δημοκρατία της Ingushetia όπου διαμένει η πλειοψηφία των τσετσένων εσωτερικά εκτοπισμένων.

26. Η πίεση που ασκείται στους εσωτερικά εκτοπισμένους που διαμένουν στην Ingushetia και αλλού για να επιστρέψουν στην Τσετσενία αυξήθηκε μετά τον Οκτώβριο του 2002, όταν ξέσπασε η κρίση με τους ομήρους σε θέατρο της Μόσχας¹³. Η κρίση αυτή προκάλεσε αμηχανία στις αρχές γιατί αποκάλυψε πώς οι Τσετσένοι αντάρτες μπορούσαν να κινούνται ελεύθερα στη χώρα και να προετοιμάζουν και να εκτελούν περίπλοκη τρομοκρατική επιχείρηση στην πρωτεύουσα. Μετά το περιστατικό αυτό οι αρχές υιοθέτησαν συμπληρωματικά μέτρα προστασίας της δημόσιας τάξης, συμπεριλαμβανομένων της έρευνας που διεξήχθη σε όλη τη Μόσχα για την ανεύρεση πιθανών συναυτουργών και τη σύλληψη πολλών υπόπτων, της αναστολής του περιορισμού της στρατιωτικής παρουσίας στην Τσετσενία που είχε νωρίτερα ανακοινωθεί από το Υπουργείο Άμυνας και της απόφασης κατάργησης των καταυλισμών σκηνών όπου διέμεναν οι εσωτερικά εκτοπισμένοι στην Ingushetia, επειδή θεωρήθηκαν χώροι καταφυγίου αρκετών τσετσένων ανταρτών και βάσεις στρατολόγησής τους.

27. Η οργάνωση Human Rights Watch επιμένει ότι οι ρωσικές αρχές ασκούν οργανωμένα πίεση στους τσετσένους εσωτερικά εκτοπισμένους που ζουν στην Ingushetia με στόχο να τους εξαναγκάσουν να επαναπατριστούν:

Καθημερινά περίπου τριάντα αντιπρόσωποι της Κοινής Υπηρεσίας και της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Ασφάλειας επισκέπτονται κάθε σημαντικό καταυλισμό σκηνών που βρίσκεται στην Ingushetia και από σκηνή σε σκηνή εξηγούν τα πλε-

¹³ Στις 23.10.2002 περίπου 50 ένοπλοι Τσετσένοι υπό τις οδηγίες του Monsar Barayev κατέλαβαν ένα θέατρο της Μόσχας και έθεσαν σε ομηρία περίπου 700 άτομα. Τη νύχτα της 26^{ης} προς 27^η Οκτωβρίου οι επίλεκτες μονάδες Alpha και Vympel της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Ασφάλειας εισέβαλαν στο θέατρο χρησιμοποιώντας αναισθητικό αέριο. Κατά την εισβολή σκοτώθηκαν 41 αυτουργοί συμπεριλαμβανομένων 19 γυναικών. Σύμφωνα με την Εισαγγελία του Πρωτοδικείου της Μόσχας πέθαναν 129 όμηροι, 118 από τους οποίους από δηλητηρίαση που προκάλεσε το αναισθητικό αέριο. Ο τσετσένος πολέμαρχος Shamil Basayev αναγνώρισε επίσημα ότι ήταν ο ιθύνων νους της επιχείρησης ομηρίας.

ονεκτήματα της επιστροφής στην Τσετσενία και τα μειονεκτήματα της παραμονής στην Ingushetia. Ασκούν συνεχώς πίεση στις οικογένειες για να υπογράψουν τα έντυπα «εθελοντικού επαναπατρισμού» που χορηγούν οι αξιωματούχοι της Κοινής Υπηρεσίας και υπόσχονται σε όσους υπογράφουν ανθρωπιστική βοήθεια για πέντε μήνες ... Σε αρκετές περιπτώσεις οι αξιωματούχοι απείλησαν με σύλληψη όσους δίσταζαν να αναχωρήσουν απαγγέλλοντας ψευδείς κατηγορίες για κατοχή ναρκωτικών και όπλων... Από τα τέλη Οκτωβρίου οι ρωσικές ομοσπονδιακές ένοπλες δυνάμεις σταθμεύουν σε μόνιμη βάση κοντά στους σημαντικούς καταυλισμούς σκηνών με ενισχύσεις τεθωρακισμένων οχημάτων βαρέως οπλισμού.

E. Οι Τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι στην Ingushetia

28. Η Ingushetia και η Τσετσενία είναι όμορες δημοκρατίες και η Ingushetia φιλοξενεί γενναιόδωρα τη συντριπτική πλειοψηφία των εσωτερικά εκτοπισμένων που διαφεύγουν την Τσετσενία. Όμως, η εισροή περισσότερων των 240.000 εσωτερικά εκτοπισμένων το 1999 και το 2000 εξήντησε τις υποδομές της Δημοκρατίας της Ingushetia που με πληθυσμό 360.000 κατοίκων είναι μια από τις φτωχότερες της Ομοσπονδίας της Ρωσίας. Την 31.12.2002 στην Ingushetia ζούσαν περίπου 102.000 εσωτερικά εκτοπισμένοι¹⁴. Ποσοστό 55% των εσωτερικά εκτοπισμένων φιλοξενούνταν σε οικογένειες, 27% σε προσωρινά κέντρα φιλοξενίας (πρώην συλλογικά αγροκτήματα, εγκαταλελειμμένα εργοστάσια και άλλες ιδιωτικοποιημένες δομές που χρησιμοποιούνταν για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες στέγασής τους. Η κυβέρνηση της Ομοσπονδίας της Ρωσίας καταβάλλει στους ιδιώτες εκμισθωτές των κτισμάτων αυτών το κόστος κατανάλωσης του ηλεκτρικού ρεύματος και του φυσικού αερίου) και 18% σε καταυλισμούς σκηνών. Οι τοπικές κοινωνικές υποδομές έχουν κατακλυστεί από την εισροή των εσωτερικά εκτοπισμένων που έχουν περιορισμένη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας και στην εκπαίδευση. Η φυματίωση αποτελεί μείζον πρόβλημα στους καταυλισμούς και στις εγκαταστάσεις όπου φιλοξενούνται οι εσωτερικά εκτοπισμένοι. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες σε συνεργασία με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας εφαρμόζουν για τις ιδιαίτερα ευάλωτες περιπτώσεις (για παράδειγμα θύματα βασανιστηρίων) ειδικό σύστημα παραπομπής σε νοσοκομεία εκτός της Ingushetia καθώς οι υπάρχουσες υποδομές είναι ανεπαρκείς. Συνεχίζεται η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας από

¹⁴ Στατιστικά στοιχεία του Δανικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες.

τους διεθνείς οργανισμούς προκειμένου να αποτραπεί η επιδείνωση των βασικών συνθηκών διαβίωσης.

29. Ενόψει του υπερπληθυσμού των εσωτερικά εκτοπισμένων στην Ingushetia οι Ομοσπονδιακές Υπηρεσίες Μετανάστευσης αποπειράθηκαν το 1999 και το 2000 να μετεγκαταστήσουν κάποιους εσωτερικά εκτοπισμένους σε άλλες περιοχές της Ομοσπονδίας. Πολλές εκατοντάδες οικογένειες μετεγκαταστάθηκαν εθελοντικά στα υπάρχοντα προσωρινά κέντρα φιλοξενίας στις περιοχές Tambov και Saratov, ενώ οι Ομοσπονδιακές Υπηρεσίες Μετανάστευσης κάλυψαν το κόστος της μεταφοράς (vouchers για τα τραίνα). Στα τέλη του Νοεμβρίου του 2002 περίπου 573 άτομα φιλοξενούνταν σε διάφορα κέντρα φιλοξενίας¹⁵ που διαχειρίζονταν οι Ομοσπονδιακές Υπηρεσίες Μετανάστευσης (κυρίως στις περιοχές της Μόσχας, Tambov και Saratov). Ενώ αρχικά οι Ομοσπονδιακές Υπηρεσίες Μετανάστευσης σκόπευαν να μετεγκαταστήσουν περισσότερους εσωτερικά εκτοπισμένους σε άλλες περιοχές της κεντρικής Ρωσίας το σχέδιο δεν είχε την αναμενόμενη επιτυχία. Πρώτον, στις περισσότερες από τις περιοχές μετεγκατάστασης δεν ζούσε σημαντική κοινότητα Τσετσένων και οι γηγενείς κάτοικοι δεν αντιμετώπιζαν με ενθουσιασμό την υποδοχή και τη φιλοξενία των εσωτερικά εκτοπισμένων Τσετσένων. Δεύτερον, οι Τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι επιθυμούσαν να παραμείνουν κοντά στα σπίτια τους στην Τσετσενία και δίσταζαν να ταξιδέψουν πέρα από την Ingushetia, σε περιοχές όπου δεν ήσαν καλοδεχούμενοι.

30. Με την πάροδο του χρόνου, καθώς ένταση άρχισε να χαρακτηρίζει τις σχέσεις των εσωτερικά εκτοπισμένων με το γηγενή πληθυσμό, αυξήθηκε το ποσοστό των εσωτερικά εκτοπισμένων που άρχισαν να διαμένουν σε αυθόρμητα δημιουργούμενους καταυλισμούς κυρίως επειδή οι οικογένειες που τους φιλοξενούσαν τους ανάγκασαν σε απομάκρυνση – όταν πλέον οι φιλοξενούμενες οικογένειες είχαν εξαντλήσει τους οικονομικούς τους πόρους. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αντιμετωπίζουν καθημερινά αυτού του είδους τις εξώσεις. Στο μέτρο του δυνατού η Ύπατη Αρμοστεία έχει δημιουργήσει εναλλακτικές ρυθμίσεις στέγασης για τις οικογένειες – θύματα των εξώσεων σε καταυλισμούς σκηνών, παρέχοντάς τους επίσης – ελλείψει άλλων επιλογών – την εναλλακτική λύση επιστροφής στην Τσετσενία.

¹⁵ Παρόμοια κέντρα φιλοξενίας ίδρυσε η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης στις αρχές και στα μέσα της δεκαετίας του 1990 προκειμένου να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες στέγασης των εξ ανάγκης μεταναστών (κυρίως ρώσικης καταγωγής) που μετεγκαθίσταντο στη Ρωσία από άλλες δημοκρατίες της πρώην ΕΣΣΔ.

31. Το 2000 η Ύπατη Αρμοστεία διαπραγματεύθηκε με την ομοσπονδιακή κυβέρνηση τη δημιουργία επιπλέον καταυλισμών σκηνών για να στεγαστούν οι νέο-αφιχθέντες εσωτερικά εκτοπισμένοι καθώς και όσοι στεγάζονταν σε απομακρυσμένες, ανασφαλείς ή ανθυγιεινές εγκαταστάσεις. Πριν την οριστική συμφωνία η ομοσπονδιακή κυβέρνηση επέμεινε ότι αυτοί οι καταυλισμοί έπρεπε να δημιουργηθούν εντός της Τσετσενίας. Αν και η Ύπατη Αρμοστεία και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις ασχολούνται δραστήρια στον τομέα της στέγασης και κατάφεραν να αντικαταστήσουν τις κατεστραμμένες σκηνές, η κυβέρνηση δίσταζε να επιτρέψει τη δημιουργία επιπλέον καταυλισμών σκηνών στην Ingushetia. Η Ύπατη Αρμοστεία φοβάται ότι στο άμεσο μέλλον οι οικογένειες των εσωτερικά εκτοπισμένων που εκδιώχθηκαν από τις οικογένειες που τις φιλοξενούσαν ή τους αυτοσχέδιους καταυλισμούς μπορεί να μην έχουν άλλη ρεαλιστική εναλλακτική λύση από την επιστροφή στην Τσετσενία, την παράνομη παραμονή (χωρίς καταγραφή της κατοικίας τους) σε άλλη περιοχή της Ομοσπονδίας ή την αναζήτηση ασύλου αλλού¹⁶.

32. Οι ομοσπονδιακές αρχές αποπειράθηκαν κατ' επανάληψη να προτρέψουν τους εσωτερικά εκτοπισμένους να επιστρέψουν από την Ingushetia στην Τσετσενία. Στις 17.12.1999, με τη Διαταγή Νο. 110, οι Ομοσπονδιακές Υπηρεσίες Μετανάστευσης έδωσαν οδηγίες στις Περιφερειακές Υπηρεσίες Μετανάστευσης των Dagestan, Stavropol, Ingushetia και North Ossetia-Alania να αναστείλουν την καταγραφή όλων των νέο-αφιχθέντων εσωτερικά εκτοπισμένων με το Έντυπο Νο. 7¹⁷ και να διευκολύνουν την επιστροφή τους στον τόπο καταγωγής τους στην Τσετσενία ή εναλλακτικά σε ασφαλείς περιοχές της Τσετσενίας¹⁸. Στη συνέχεια, στις 20.1.2000 το Υπουργείο Πολιτικής Άμυνας και Έκτακτης Ανάγκης της Δημοκρατίας της Ingushetia εξέδωσε εγκύκλιο σύμφωνα με την οποία οι εσωτερικά εκτοπισμένοι που προέρχονταν από περιοχές που τελούσαν υπό τον έλεγχο των ομοσπονδιακών αρχών δεν

¹⁶ Οι προβλέψεις αυτές στηρίζονται στην οικονομική κατάσταση πολλών εσωτερικά εκτοπισμένων που έχουν εξαντλήσει τις αποταμιεύσεις τους και δεν μπορούν να μετακομίσουν αλλού ή να αναζητήσουν εναλλακτική λύση στέγασης (για παράδειγμα μισθώνοντας κατοικία).

¹⁷ Το έντυπο αυτό εκδίδεται σύμφωνα με την Εγκύκλιο Νο. 19/31.3.1997 (εσωτερικό έγγραφο) της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Χρησιμοποιείται από τις μεταναστευτικές υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για τη στέγαση και την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στους εσωτερικά εκτοπισμένους για λόγους στατιστικούς και για το σχεδιασμό και την παροχή της ανθρωπιστικής βοήθειας. Το Έντυπο Νο. 7 δεν είναι έγγραφο ταυτότητας και δεν αντικαθιστά τα έγγραφα ταυτότητας, τα οποία απαιτούν οι τοπικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών για την καταγραφή της διαμονής ή της κατοικίας.

¹⁸ Οι ασφαλείς περιοχές στην Τσετσενία που αναφέρονται στην Εγκύκλιο Νο. 110 είναι οι εξής: «Shelk-ovskoi (όλες οι πόλεις και τα χωριά), Naurski (όλες οι πόλεις και τα χωριά), Nadterechni (όλες οι πόλεις και τα χωριά), Grozny (Tolstoi-Yurt, Vinogradnoye, Ksen-Yurt, Goryachi Istochnik), Gudermes (Gudermes, Engels-Yurt, Suvorov-Yurt), Shalinski (Argun, Shali), Achkoi-Martan (Achkoi-Martan, Sernovodsk, Assinovskaya, Samashki, Katyr-Yurt, Valerik, Chemelga)

έχουν «πρόσβαση σε οιασδήποτε μορφής επιδόματα που δικαιούνται στην επικράτεια όπου κατοικούν»¹⁹.

33. Η απαγόρευση που προβλέπει η Εγκύκλιος Νο. 110 για την καταγραφή των νέων αφίξεων εφαρμόστηκε με διάφορα επίπεδα αυστηρότητας στην Ingushetia και στην πράξη αγνοήθηκε πριν αρχίσει να εφαρμόζεται εκ νέου. Εκδόθηκαν διαδοχικά πολλές παρόμοιες εγκύκλιοι και διαταγές που καλλιέργησαν φήμες προκαλώντας στους εσωτερικά εκτοπισμένους φόβους για τις πιθανές συνέπειές τους. Αυτή η αβεβαιότητα που χαρακτήριζε την ομοσπονδιακή πολιτική για την καταγραφή των εσωτερικά εκτοπισμένων συνέβαλε στην ανασφάλεια της κατάστασής τους. Τον Απρίλιο του 2001 τα τοπικά όργανα του Υπουργείου Ομοσπονδιακών Υποθέσεων, Εθνικότητας και Μεταναστευτικής Πολιτικής στην Ingushetia ανέστειλαν την καταγραφή (με το Έντυπο Νο. 7) όλων των νέο-αφιχθέντων εσωτερικά εκτοπισμένων. Χωρίς καταγραφή από τις μεταναστευτικές αρχές οι εσωτερικά εκτοπισμένοι δεν έχουν πρόσβαση στην κυβερνητική ανθρωπιστική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένων της στέγασής τους στους καταυλισμούς που διαχειρίζεται η κυβέρνηση και των ειδών διατροφής. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες εκτιμά ότι σήμερα ζουν στην Ingushetia περίπου 42.000 εσωτερικά εκτοπισμένοι που δεν είναι κάτοχοι του Εντύπου Νο. 7²⁰.

34. Οι πρόσφατες εξελίξεις στο βόρειο Καύκασο περιλαμβάνουν: το Δεκέμβριο του 2001 την παραίτηση του προέδρου της Ingushetia Aushev, τον Απρίλιο του 2002 την εκλογή του προέδρου Zhyzikov, το Μάιο του 2002 την υπογραφή του Σχεδίου Δράσης για τον Επαναπατρισμό των Εσωτερικά Εκτοπισμένων από την Ingushetia στην Τσετσενία, την εκ νέου ανάπτυξη των ομοσπονδιακών δυνάμεων στην Ingushetia και τους αυξημένους ελέγχους που διενεργούν οι ομοσπονδιακές δυνάμεις στην Ingushetia. Αυτές οι εξελίξεις σηματοδοτούν τη βούληση των ομοσπονδιακών και των τοπικών αρχών να επιταχύνουν τη διαδικασία επαναπατρισμού των εσωτερικά εκτοπισμένων στην Τσετσενία. Η πίεση για τον επαναπατρισμό αυτό αυξήθηκε μετά την κρίση των ομήρων στη Μόσχα τον Οκτώβριο του 2002.

35. Οι περισσότερες από τις διατάξεις του Σχεδίου Δράσης για τον Επαναπατρισμό που υπογράφηκε το Μάιο του 2002 αφορούν στη δημιουργία επιπρόσθετων κέντρων προσωρι-

¹⁹ Η εγκύκλιος αναφέρεται ρητά στις περιοχές Nauriski, Shelkovskoy και Nadterechny καθώς και στις περιοχές Assinovskaya και Serpovodsk «αφού λειτουργούν σε αυτές προσωρινά κέντρα φιλοξενίας των εσωτερικά εκτοπισμένων».

²⁰ Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων του Δανικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες την 20^η Σεπτεμβρίου 2002 ζούσαν στην Ingushetia 110.813 εσωτερικά εκτοπισμένοι. Από τις επίσημες κυβερνητικές στατιστικές προκύπτει ότι την 8^η Οκτωβρίου 2002 στην Ingushetia ζούσαν 68.822 εσωτερικά εκτοπισμένοι κάτοχοι του Εντύπου Νο. 7.

νής φιλοξενίας στην Τσετσενία και στην παροχή οικοδομικών υλικών για την επισκευή των οικιών, διασφαλίζοντας έτσι την ομαλή μεταστέγαση από τα προσωρινά κέντρα υποδοχής σε κατοικίες. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες αναγνώρισε την ανάγκη στέγασης των επαναπατριζόμενων στην Τσετσενία, αλλά ανησυχεί επειδή η δυναμικότητα των κέντρων υποδοχής μπορεί να έχει ως συνέπεια να εξελιχθούν σε αόριστης διάρκειας καταυλισμούς στέγασης των εσωτερικά εκτοπισμένων. Εξετάζεται σχέδιο δημιουργίας ασφαλών συνθηκών διαβίωσης στην Τσετσενία (που υπάγεται στην αρμοδιότητα της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Ασφαλείας), αλλά δεν έχει αναληφθεί σχετική δράση.

36. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες παρατηρεί ότι το σημείο Νο. 5 του Σχεδίου Δράσης προβλέπει την αναστολή παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας στην Ingushetia σε όσους εσωτερικά εκτοπισμένους λαμβάνουν κρατικά επιδόματα (για παράδειγμα συντάξεις και επιδόματα τέκνων) στην Τσετσενία. Το μέτρο αυτό μπορεί να περιορίσει την ελευθερία επιλογής των εσωτερικά εκτοπισμένων να παραμείνουν στην Ingushetia ή να επαναπατριστούν στην Τσετσενία. Το σημείο Νο. 14 του Σχεδίου Δράσης προβλέπει την κατάργηση των «προσωρινών κέντρων φιλοξενίας» στην Ingushetia καθώς οι εσωτερικά εκτοπισμένοι θα επιστρέφουν στην Τσετσενία.

37. Μετά την υπογραφή του Σχεδίου Δράσης αντιπρόσωποι της κυβέρνησης της Τσετσενίας, της Υπηρεσίας Μετανάστευσης της Ingushetia και της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Μετανάστευσης ανέλαβαν δράση για την ενημέρωση των εσωτερικά εκτοπισμένων που διαμένουν σε καταυλισμούς σκηνών στην Ingushetia. Την 31^η Δεκεμβρίου 2002 περίπου 7.404 εσωτερικά εκτοπισμένοι που διέμεναν σε καταυλισμούς σκηνών επαναπατρίστηκαν στην Τσετσενία υπό την αιγίδα της κυβέρνησης της δημοκρατίας αυτής.

38. Παράλληλα με την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για τον Επαναπατρισμό οι τοπικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών της Ingushetia αύξησαν τους ελέγχους της «νομιμότητας» της παραμονής των εσωτερικά εκτοπισμένων. Απέτυχαν να καταγράψουν τη διαμονή τους στις υπηρεσίες διαβατηρίων και θεωρήσεων εισόδου των τοπικών υπηρεσιών του Υπουργείου Εσωτερικών οι εσωτερικά εκτοπισμένοι που δεν ήσαν κάτοχοι του Εντύπου Νο. 7, που εκδίδεται από τις τοπικές υπηρεσίες μετανάστευσης. Αμφισβητείται η υποχρέωση προσκόμισης του Εντύπου Νο. 7 ως δικαιολογητικού απαραίτητου για την καταγραφή της διαμονής, κατά τα οριζόμενα από την ομοσπονδιακή νομοθεσία για την καταγραφή της διαμονής, επειδή η υιοθέτησή του προβλέπεται από εσωτερική εγκύκλιο που εξέδωσε το 1997 η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης. Όμως, οι τοπικές μη κυβερνητικές οργα-

νώσεις που αποπειράθηκαν να προσβάλουν τη νομιμότητα αυτής της προϋπόθεσης δεν δικαιώθηκαν από τη δικαιοσύνη. Άλλο ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι εσωτερικά εκτοπισμένοι που δεν κατέχουν έγγραφο καταγραφής της διαμονής τους στην Ingushetia είναι η αδυναμία καταγραφής των γεννήσεων των παιδιών τους. Επιπροσθέτως δεν έχουν πρόσβαση στη στέγαση που παρέχεται στα προσωρινά κέντρα φιλοξενίας από ιδιώτες επειδή η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης δεν καταβάλει στους ιδιοκτήτες τους το κόστος κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος και φυσικού αερίου εάν οι ένοικοι δεν είναι κάτοχοι του Εντύπου Νο. 7.

39. Το Σεπτέμβριο του 2002 ξέσπασαν οι πρώτες σοβαρές στρατιωτικές συγκρούσεις μεταξύ των ομοσπονδιακών ενόπλων δυνάμεων και των τσετσένων ανταρτών. Στις 16.9.2002 σε επίθεση που εξαπέλυσαν στην Ingushetia από το φαράγγι Pankisi της Γεωργίας περίπου 180 τσετσένοι αντάρτες κατερρίφθη στρατιωτικό ελικόπτερο κοντά στο χωριό Galashi της νότιας Ingushetia. Το περιστατικό αυτό ακολούθησαν πολυήμερες μάχες στα γειτονικά δάση. Οι κάτοικοι του χωριού Galashi καθώς και αρκετές εκατοντάδες τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι που διέμεναν στην περιοχή διέφυγαν προς τις κεντρικές και βόρειες περιοχές της Ingushetia. Αν και κατά τις ρωσικές αρχές οι επιζώντες τσετσένοι αντάρτες διέφυγαν στην Τσετσενία και στο φαράγγι Pankisi πιστεύεται ότι άλλοι πέτυχαν να κρυφτούν σε άλλες περιοχές της Ingushetia.

40. Λόγω της κρίσης ομηρίας του Οκτωβρίου 2002 οι ομοσπονδιακές αρχές επαναβεβαίωσαν την πρόθεσή τους να καταργήσουν όλους τους καταυλισμούς σκηνών της Ingushetia. Η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης ζήτησε το Νοέμβριο του 2002 από τους διεθνείς οργανισμούς και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένης της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, να μην αντικαθιστούν τις κατεστραμμένες σκηνές. Από την 30^η Νοεμβρίου έως την 2^α Δεκεμβρίου 2002 οι αρχές διέλυσαν οριστικά τον καταυλισμό σκηνών «Imam», που βρισκόταν κοντά στο χωριό Aki-Yurt (στην περιφέρεια Malgobek), όπου διέμεναν περίπου 1.500 εσωτερικά εκτοπισμένοι. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες πιστεύει ότι περίπου οι μισοί από όσους διέμεναν στον καταυλισμό αυτό επέστρεψαν στην Τσετσενία αναζητώντας στέγη σε οικογένειες ή στεγάστηκαν σε προσωρινά κέντρα υποδοχής. Οι υπόλοιποι παρέμειναν στην Ingushetia, σε αυτοσχέδια πλίκινα σπίτια που κατασκεύασαν στο χώρο που βρισκόταν ο καταυλισμός, σε προσωρινά κέντρα φιλοξενίας ή σε οικογένειες στην περιφέρεια Malgobek ή αλλού στην Ingushetia. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (μέσω του Ειδικού Απεσταλμένου του Γενικού Γραμματέα για

τις Ανθρωπιστικές Υποθέσεις), η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες και η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέφρασαν την ανησυχία τους για τον εθελοντικό χαρακτήρα του επαναπατρισμού αφού ο καταυλισμός σκηνών «Imam» του Aki-Yurt διαλύθηκε χωρίς να παρασχεθεί στους εσωτερικά εκτοπισμένους που διέμεναν σ' αυτόν εναλλακτική λύση στέγασης στην Ingushetia ή αλλού.

41. Μετά την ολοκλήρωση του οργανωμένου επαναπατρισμού των εσωτερικά εκτοπισμένων στην Τσετσενία η κυβέρνηση συμφώνησε με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες να τοποθετήσει λυόμενα σπίτια στην Ingushetia προκειμένου να στεγαστούν κάποιοι από τους εκτοπισμένους που διέμεναν στον καταυλισμό του Aki-Yurt και είχαν παραμείνει σε αυτήν τη δημοκρατία. Ενόψει της κατάργησης των υπόλοιπων καταυλισμών σκηνών μετά το χειμώνα 2002-2003 και του προγραμματισμένου για τα τέλη Δεκεμβρίου 2002 επαναπατρισμού στην Τσετσενία όσων διαμένουν στους καταυλισμούς οι υπηρεσίες μετανάστευσης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας και της Ingushetia επέτρεψαν στην Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες να τοποθετήσει λυόμενα σπίτια στους εναλλακτικούς χώρους μετεγκατάστασης που επέλεξαν οι αρχές της Ingushetia. Όμως, το Φεβρουάριο του 2003 η κυβέρνηση της Ingushetia διέταξε τις ανθρωπιστικές οργανώσεις να αναστείλουν την ανέγερση των προσωρινών και / ή μετακινούμενων μονάδων στέγασης (συμπεριλαμβανομένων των λυόμενων σπιτιών της Ύπατης Αρμοστείας) έως ότου καθοριστεί εάν αυτές οι οικιστικές μονάδες πληρούν τις τεχνικές προϋποθέσεις που προβλέπει ο τοπικός οικοδομικός κώδικας.

ΣΤ. Τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι σε άλλες περιοχές του Βορείου Καυκάσου

42. Προκειμένου να εξεταστεί η δυνατότητα εγκατάστασης εκτός της Τσετσενίας, σε άλλη περιοχή του Βορείου Καυκάσου, επιβάλλεται η διάκριση ανάμεσα στις περιοχές όπου η πλειοψηφία των κατοίκων είναι μη σλαβικής καταγωγής ή μουσουλμάνοι ως προς το θρήσκευμα (Dagestan, Kabardino-Balkaria και Karachai-Tcherkessia) και σ' αυτές όπου η πλειοψηφία των κατοίκων είναι σλαβικής καταγωγής ή χριστιανοί ως προς το θρήσκευμα (North Ossetia-Alania, Stavropol Krai και Krasnodar Krai).

43. Οι Δημοκρατίες Dagestan, Kabardino-Balkaria και Karachai-Tcherkessia είναι πολυεθνικές και συνήθως αντιμετωπίζουν εντάσεις στις σχέσεις των διαφόρων κοινοτήτων. Η πρόσφατη σύγκρουση στην Τσετσενία πυροδοτήθηκε όταν ομάδες τσετσένων ανταρτών διείσδυσαν στο Dagestan και συγκρούστηκαν με τις ένοπλες δυνάμεις της Ομοσπονδίας της

Ρωσίας και του Dagestan. Το Dagestan φιλοξενεί περίπου 8.000 εσωτερικά εκτοπισμένους. Από την έναρξη των συγκρούσεων τσετσένοι αντάρτες εγκατέστησαν τις βάσεις των στρατοπέδων τους στις ορεινές περιοχές της δημοκρατίας αυτής που συνορεύει με την Τσετσενία. Το Dagestan διστάζει να δεχθεί περισσότερους εσωτερικά εκτοπισμένους από την Τσετσενία. Το Μάιο του 2002 στην πόλη Kaspiisk εξερράγη κατά τη στρατιωτική παρέλαση νάρκη κατά προσωπικού που προκάλεσε το θάνατο 45 ανθρώπων. Οι αρχές κατηγόρησαν για την επίθεση τον αρχηγό των τσετσένων ανταρτών Rappani Khalilov.

44. Η κατάσταση στις δημοκρατίες Kabardino-Balkaria και Karachai-Cherkessia χαρακτηρίζεται από τις εθνοτικές εντάσεις και τις πολιτικές αντιπαλότητες των δύο βασικών εθνοτήτων που ζουν στη χώρα (Kabards κατά Balkars και Karachais κατά Cherkess). Αυτές οι δύο δημοκρατίες ενδιαφέρονται κυρίως για τη διατήρηση της ισορροπίας στις σχέσεις των κοινοτήτων που τις απαρτίζουν. Η εθνοτική ισορροπία είναι ιδιαίτερα εύθραυστη στη Karachai-Cherkessia: στις 24.3.2001 εξερράγη βόμβα σε τρομοκρατική ενέργεια που έπληξε το χωριό Agidehabl. Οι ομοσπονδιακές αρχές κατηγόρησαν για το περιστατικό τους τσετσένους αντάρτες. Ο Συνήγορος του Πολίτη της Ομοσπονδίας της Ρωσίας αναφέρεται συχνά στη δημοκρατία Kabardino-Balkaria επειδή παραβιάζει το Σύνταγμα καθώς και την ομοσπονδιακή νομοθεσία για την ελευθερία κυκλοφορίας και επιλογής του τόπου διαμονής και κατοικίας των πολιτών. Απόφαση που υιοθέτησε το Κοινοβούλιο της δημοκρατίας Kabardino-Balkaria το 1994 (και τροποποίησε το 1997 και συνεχίζει να ισχύει) απαγορεύει στους ρώσους πολίτες που προέρχονται από άλλες περιοχές της Ομοσπονδίας και δεν έχουν στενούς οικογενειακούς δεσμούς με αυτήν τη δημοκρατία να διαμένουν και να παραμένουν στην επικράτειά της.

45. Οι περιφέρειες Stavropol και Krasnodar καταδικάστηκαν κατ' επανάληψη από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ομοσπονδίας της Ρωσίας και αναφέρονται συχνά στις εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη της Ομοσπονδίας της Ρωσίας επειδή παραβιάζουν συνταγματικές και ομοσπονδιακές διατάξεις για την ελευθερία κυκλοφορίας και επιλογής του τόπου διαμονής ή κατοικίας. Ειδικότερα ο Συνήγορος του Πολίτη της Ομοσπονδίας της Ρωσίας στην έκθεσή του του Οκτωβρίου 2000 «Για το Συνταγματικό Δικαίωμα της Ελευθερίας Κυκλοφορίας και Επιλογής του Τόπου Διαμονής και Κατοικίας» υπογραμμίζει ότι:

η Νομοθεσία της Krasnodar Krai για την Διαδικασία Καταγραφής της Διαμονής και της Παραμονής στην Krasnodar Krai συνεπάγεται ανυπέρβλητες δυσκολίες για την άσκηση του δικαιώματος επιλογής του τόπου κατοικίας για όποιον φθά-

νει στην επικράτεια αυτής της δημοκρατίας της Ομοσπονδίας της Ρωσίας και δεν έχει συγγενικούς ή εθνοτικούς και πολιτισμικούς δεσμούς [στην Krasnodar Krai].

46. Το πρόβλημα για τους Τσετσένους εσωτερικά εκτοπισμένους που επιθυμούν να εγκατασταθούν ή ακόμα και να διαμείνουν σε αυτές τις δύο περιοχές δεν έγκειται μόνον στους περιοριστικούς τοπικούς κανονισμούς. Ιστορικά, αυτές οι δύο περιοχές αποτέλεσαν τη βάση για τη ρώσικη επέκταση και την κατάκτηση του Καυκάσου. Παραδοσιακά είναι ισχυρά τα ρώσικα εθνικιστικά αισθήματα του τοπικού πληθυσμού αυτών των δύο περιοχών ενώ οι ομάδες των Κοζάκων καθώς και η ακροδεξιά Ρωσική Εθνικιστική Ένωση διατηρούν ισχυρό στήριγμα. Επιπροσθέτως οι οργανωμένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι του προηγούμενου πολέμου της Τσετσενίας (1994-1996) που ζουν σ' αυτές τις περιοχές (και έχουν αναγνωριστεί εξ ανάγκης μετανάστες) είναι κυρίως ρωσικής εθνοτικής καταγωγής και κάποιοι εξ αυτών έχουν εμπλακεί σε εκστρατείες κατά των Τσετσένων. Η περιοχή Stavropol Krai έχει αποτελέσει στόχο διαφόρων τρομοκρατικών ενεργειών που θεωρείται ότι σχετίζονται με τον πόλεμο της Τσετσενίας και η επίθεση του Ιουλίου 1995, κατά την οποία μια ομάδα υπό την καθοδήγηση του Shamil Basayev συνέλαβε 1.500 άτομα ως ομήρους στο νοσοκομείο της πόλης Budenovsk, παραμένει τραυματική εμπειρία για τους γηγενείς.

47. Η κατάσταση είναι διαφορετική στην North Ossetia-Alania. Δεν είναι τόσο οι τοπικοί περιοριστικοί κανονισμοί για την καταγραφή της κατοικίας όσο η τοπική περιοριστική διοικητική πρακτική που εμποδίζει τους τσετσένους εσωτερικά εκτοπισμένους να διαμείνουν σ' αυτήν τη δημοκρατία. Η Δημοκρατία North Ossetia-Alania υπάγεται γεωγραφικά στον Καύκασο και αποτελείται κυρίως από Οσέτιους (Καυκάσιους, στην πλειοψηφία τους χριστιανούς) και ρώσους καθώς και από σημαντική μουσουλμανική μειονότητα Ingush. Οι περισσότεροι από τους 35.000 Ingush εκδιώχθηκαν στην Ingushetia κατά τις διεθντικές συγκρούσεις του 1992 που ξέσπασαν στην περιφέρεια Prigorodny. Έκτοτε επέστρεψαν περισσότεροι από τους μισούς, αλλά οι επαναπατρισθέντες αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια για την εκ νέου καταγραφή τους στον τόπο της προηγούμενης συνήθους διαμονής τους στην Prigorodny. Στην North Ossetia-Alania διαμείνουν περίπου 7.000 εσωτερικά εκτοπισμένοι Τσετσέννοι, οι περισσότεροι σε περιοχή που συνορεύει με την Τσετσενία (Mozdok). Η κατάσταση αυτή εμπνέει ανησυχία στις αρχές που φοβούνται ότι η παρουσία των Τσετσένων ελλοχεύει κινδύνους για την εθνοτική ισορροπία της περιφέρειας αυτής.

Z. Τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι σε άλλες περιοχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας

48. Σύμφωνα με κυβερνητικές πηγές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας πολλές εκατοντάδες χιλιάδες Τσετσένοι ζουν στη Μόσχα, οι περισσότεροι από τους οποίους δεν είναι εσωτερικά εκτοπισμένοι. Όμως, όσοι εκτοπίστηκαν λόγω του πρόσφατου πολέμου και αναζήτησαν ασφάλεια στη Μόσχα αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα που σχετίζονται με το καθεστώς τους και την κατοικία τους και μερικές φορές υπόκεινται σε αυστηρούς και επαναλαμβανόμενους ελέγχους ασφαλείας, σε εξώσεις από τα διαμερίσματά τους και σε κακομεταχείριση από άλλες ομάδες του ντόπιου πληθυσμού. Για παράδειγμα η Απόφαση 875 που υιοθέτησε το Δημοτικό Συμβούλιο της Μόσχας στις 21.9.1999 αναφέρεται ρητά στις «πρόσφατες τρομοκρατικές ενέργειες που προκάλεσαν το θάνατο πολλών αμάχων» και προβλέπει διαδικασία εκ νέου καταγραφής όλων των μη Μοσχοβιτών που διαμένουν στην πρωτεύουσα. Συνεπεία της απόφασης αυτής χιλιάδες άνθρωποι που είχαν προηγουμένως καταγραφεί ως κάτοικοι της Μόσχας δεν μπορούν να καταγραφούν εκ νέου στις αρμόδιες αρχές. Στην πράξη, είναι σχεδόν αδύνατη στη Μόσχα η καταγραφή των νέο-αφικνούμενων, ειδικά των τσετσένων εσωτερικά εκτοπισμένων²¹.

49. Ένα άλλο διάταγμα που υιοθέτησε το Δημοτικό Συμβούλιο της Μόσχας στις 28.9.1999 ορίζει ότι για την υποβολή αιτήματος για την αναγνώριση του καθεστώτος του εξ ανάγκης μετανάστη οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να είναι κάτοχοι εγγράφου καταγραφής το οποίο εκδίδεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εσωτερικών και ισχύει για διάστημα όχι μικρότερο των έξη μηνών. Όμως πρακτικά είναι σχεδόν αδύνατη η καταγραφή της διαμονής των τσετσένων εσωτερικά εκτοπισμένων στη Μόσχα. Για την υποβολή αιτήματος αναγνώρισης του καθεστώτος του εξ ανάγκης μετανάστη απαιτείται η καταγραφή της διαμονής, αλλά στην πράξη οι αρχές αρνούνται να χορηγήσουν το σχετικό έγγραφο στους εσωτερικά εκτοπισμένους. Οι τοπικές μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν αναφέρει πολλές περιπτώσεις όπου οι τοπικές υπηρεσίες μετανάστευσης συνέστησαν στους τσετσένους εσωτερικά εκτοπισμένους που επιθυμούσαν να αναγνωριστούν εξ ανά-

²¹ Αν και το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ομοσπονδίας της Ρωσίας έκρινε αντισυνταγματικούς τους κανονισμούς της Μόσχας για την καταγραφή της διαμονής όπως επίσης και τη σχετική διοικητική πρακτική η κατάσταση δεν έχει αλλάξει. Τοπικές μη κυβερνητικές οργανώσεις προσέφυγαν ενώπιον της δικαιοσύνης και εκδόθηκαν κάποιες θετικές αποφάσεις για την καταγραφή μεμονωμένων περιπτώσεων εσωτερικά εκτοπισμένων. Όμως, η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων παραμένει προβληματική, τόσο στη Μόσχα όσο και αλλού.

γκης μετανάστες να επιστρέψουν σε «ασφαλείς περιοχές» της Τσετσενίας²². Αναφέρονται περιπτώσεις κατοίκων που διέμεναν νόμιμα στη Μόσχα και υποχρεώθηκαν να καταβάλλουν πρόστιμο για παραβίαση των κανονισμών καταγραφής επειδή εγγυήθηκαν για τους εσωτερικά εκτοπισμένους διασφαλίζοντάς τους στέγη για να διευκολύνουν τη διαδικασία καταγραφής τους στις αρχές.

50. Οι περιοριστικοί κανονισμοί του Δήμου της Μόσχας πρέπει να εξεταστούν στο ευρύτερο πλαίσιο της μαζικής εσωτερικής μετανάστευσης προς τη Μόσχα από τις οικονομικά και οικολογικά κατεστραμμένες περιοχές της Ανατολικής και Απω-Ανατολικής Ρωσίας καθώς και από τον Καύκασο. Οι αρχές της πόλης ισχυρίζονται ότι αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες μη Μοσχοβίτες διαμένουν ή εργάζονται παράνομα στη Μόσχα. Αναφέρεται ότι ετησίως οι τοπικές αρχές του Υπουργείου Εσωτερικών απομακρύνουν (σιδηροδρομικώς) εκτός των ορίων της πόλης πολλές χιλιάδες παράνομους κατοίκους. Όμως, οι τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι αντιμετωπίζουν τις προκαταλήψεις που οφείλονται στις δραστηριότητες της αποκαλούμενης «τσετσένικης μαφίας» που λέγεται ότι κατέχει κυρίαρχο ρόλο στη διακίνηση ναρκωτικών και στο οργανωμένο έγκλημα. Η δημόσια διακριτική μεταχείριση και οι αστυνομικοί έλεγχοι στους οποίους υποβάλλονται οφείλονται στις τρομοκρατικές ενέργειες που διαπράχθηκαν στη Μόσχα, όπως είναι ο βομβαρδισμός διαμερισμάτων τον Αύγουστο του 1999 που προκάλεσε το θάνατο εκατοντάδων ανθρώπων, για τον οποίο κατηγορήθηκαν τρομοκράτες τσετσένικης καταγωγής καθώς και η κρίση ομηρίας στο θέατρο Dubrovka της Μόσχας τον Οκτώβριο του 2002.

51. Η κρίση ομηρίας που ξέσπασε στη Μόσχα τον Οκτώβριο του 2002 οδήγησε τις ομοσπονδιακές και τις τοπικές αρχές στην υιοθέτηση μέτρων εθνικής εμβέλειας που έχουν ως στόχο την ενίσχυση της ασφάλειας και της δημόσιας τάξης. Τόσο το Υπουργείο Εσωτερικών όσο και η Εισαγγελία άρχισαν να διενεργούν ανακρίσεις για τη διείσδυση τσετσένων ανταρτών στη Μόσχα. Μετά την επίθεση διεξήχθησαν έρευνες σε όλη την πόλη για τον εντοπισμό πιθανών συνενόχων και συνελήφθησαν δεκάδες ύποπτοι. Οι αξιωματούχοι εφαρμογής του νόμου αύξησαν και σκλήρυναν τους ατομικούς ελέγχους στη Μόσχα με στόχο τον εντοπισμό όσων διαμένουν παράνομα. Αυτά τα μέτρα ελέγχου εφαρμόζονται ενώ οι αρχές τήρησης της τάξης στην Μόσχα κατηγορούνται τόσο από «επίσημα χείλη» όσο και από τα

²² Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Ομοσπονδιακών Υποθέσεων, Εθνικής και Μεταναστευτικής Πολιτικής από την 1^η Οκτωβρίου 1999 έως την 30^η Ιουνίου 2001 αναγνωρίστηκε στη Μόσχα το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη σε 153 εσωτερικά εκτοπισμένους από την Τσετσενία (δηλαδή σε 69 υποθέσεις ή οικογένειες).

Μ.Μ.Ε. ότι δεν απέτρεψαν την κρίση ομηρίας, με αποτέλεσμα να διεξάγουν με ιδιαίτερο ζήλο τις ανακρίσεις τους. Σε αυτό το πλαίσιο οι τσετσένικης καταγωγής ρώσοι, κάτοχοι εγγράφων ταυτότητας που αναγράφουν ως τόπο μόνιμης κατοικίας την Τσετσενία είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στην επιβολή προστίμων, στην κράτηση και στην απομάκρυνση από την πόλη.

52. Η τοπική μη κυβερνητική οργάνωση Civic Assistance που παρέχει νομικές και κοινωνικο-λειτουργικές συμβουλευτικές υπηρεσίες στους εσωτερικά εκτοπισμένους και στους εξ ανάγκης μετανάστες που ζουν στη Μόσχα ανέφερε ότι την επαύριον της κρίσης ομηρίας στη Μόσχα αυξήθηκαν τα περιστατικά αστυνομικής κακομεταχείρισης των τσετσένων, συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικά εκτοπισμένων. Ειδικότερα η οργάνωση έχει τεκμηριώσει περιπτώσεις κατ' οίκον ερευνών, διοικητικών κρατήσεων, άρνησης χορήγησης εγγράφων καταγραφής της διαμονής, αποβολών από τα σχολεία και απόλυσης. Από την έκθεση της οργάνωσης διαφαίνεται ότι εκτός από την προληπτική και / ή κατασταλτική δράση που ανέλαβαν οι αρχές εφαρμογής του νόμου, ενδυναμώθηκαν στην κοινή γνώμη οι προκαταλήψεις και η δυσπιστία έναντι των τσετσένικης καταγωγής πολιτών με αποτέλεσμα τη διακριτική μεταχείριση τους και από άλλους θεσμούς, όπως από τα σχολεία.

53. Ελλείψει προσωρινής καταγραφής οι εσωτερικά εκτοπισμένοι της Μόσχας δεν μπορούν να ασκήσουν τα βασικά κοινωνικά και ατομικά δικαιώματά τους, όπως είναι η πρόσβαση σε νόμιμη απασχόληση, στις φροντίδες της υγείας και στην εκπαίδευση. Αναφέρθηκαν επίσης περιπτώσεις κατάσχεσης εσωτερικών διαβατηρίων από την αστυνομία, κράτησης, υπεξαίρεσης χρημάτων. Η οργάνωση International Helsinki Federation for Human Rights ισχυρίζεται ότι

στους δρόμους της Μόσχας και άλλων μεγάλων πόλεων της Ομοσπονδίας της Ρωσίας η αστυνομία, σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες εφαρμογής του νόμου, υιοθετεί καταφανώς ρατσιστική στάση έναντι των Τσετσένων, εθνοτικών ομάδων από τον Καύκασο και άλλων μειονοτήτων. Με το πρόσχημα του ελέγχου των ταυτοτήτων και με κριτήριο ρατσιστικά χαρακτηριστικά η αστυνομία σταματά στο δρόμο σκουρόχρωμους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων των Τσετσένων και άλλων εθνοτικών μειονοτήτων. Αναφέρθηκε ότι σε κάποιες περιπτώσεις οι κρατούμενοι αναγκάστηκαν από την αστυνομία να δωροδοκήσουν για κάποια υποτιθέμενη παρανομία των εγγράφων ταυτότητας ή καταγραφής τους. Σε πολλές άλλες περιπτώσεις Τσετσένοι και άλλοι που προέρχονται από τον Καύκασο

παραπονέθηκαν ότι η αστυνομία ζήτησε να δωροδοκηθεί προκειμένου να διατάξει την απόλυσή τους. Οι κρατούμενοι κατήγγειλαν ότι υπεβλήθησαν σε βασανιστήρια και κακομεταχείριση με σκοπό να ομολογήσουν.

54. Σύμφωνα με πληροφορίες που προέρχονται από τοπικές οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων παρόμοια είναι η κατάσταση στη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Ρωσίας, στην Αγία Πετρούπολη, όσον αφορά στις περιοριστικές πρακτικές έκδοσης εγγράφων διαμονής στους τσετσένους εσωτερικά εκτοπισμένους. Ελλείψει καταγραφής της διαμονής τους, οι τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι δεν έχουν νόμιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας. Όμως, η κοινότητα των Τσετσένων στην Αγία Πετρούπολη είναι μικρότερη από αυτή της Μόσχας και οι οργανώσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου αναγνωρίζουν ότι η αστυνομική κακομεταχείριση, τα πρόστιμα και η διοικητική κράτηση όσων δεν έχουν καταγραφεί δεν επιβάλλονται τόσο συχνά όσο στη Μόσχα.

55. Η κατάσταση των τσετσένων εσωτερικά εκτοπισμένων στην υπόλοιπη Ομοσπονδία της Ρωσίας δεν είναι τόσο τεκμηριωμένη όσο στις προαναφερθείσες περιοχές. Όμως, βάσει των πληροφοριών που διαθέτει η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες μπορεί να υποστηριχθούν τα ακόλουθα:

- Παραδοσιακά, οι τσετσένικης καταγωγής πολίτες δεν κατοικούν σε περιοχές πέραν του Καυκάσου και στις μεγαλύτερες πόλεις της δυτικής Ρωσίας. Οι τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι διστάζουν να ταξιδέψουν σε περιοχές όπου δεν υπάρχει κοινότητα ομοεθνών τους με τους οποίους μπορούν να διαμείνουν έστω και παράνομα,
- Δεν υπάρχουν πληροφορίες για την ενδεχόμενη παραβίαση των ομοσπονδιακών κανόνων για την ελευθερία κυκλοφορίας στις ανατολικές και απω-ανατολικές περιοχές της Ομοσπονδίας καθώς και για τον έλεγχο της νομιμότητας των τοπικών κανονισμών αυτών των περιοχών από τα ομοσπονδιακά όργανα. Όμως, ο Συνήγορος του Πολίτη της Ομοσπονδίας της Ρωσίας έχει τεκμηριώσει σε μερικές περιπτώσεις κάποιες παραβιάσεις αυτού του τύπου,
- Κάποιες παραμεθόριες περιοχές της Ομοσπονδίας ανησυχούν ιδιαίτερως για την παράνομη μετανάστευση και εκφράζουν ευαισθησία στο ζήτημα της μετακίνησης και του καθεστώτος των πληθυσμών που ζουν στο έδαφός τους (για παράδειγμα οι περιοχές που συ-

νορεύουν κατά μήκος 6.000 χιλιομέτρων με το Καζακστάν και τις ανατολικές περιοχές που αντιμετωπίζουν τη νόμιμη και την παράνομη μετανάστευση από την Κίνα)²³.

- Σε πολλές περιοχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας σημαντική είναι η γέννηση και η ανάπτυξη αντι-τσετσενικών αισθημάτων, που εκδηλώθηκαν κατά τον προηγούμενο πόλεμο της Τσετσενίας (1994-1996), πυροδοτήθηκαν εκ νέου από τις τρομοκρατικές ενέργειες του Αυγούστου του 1999 στη Μόσχα και ενισχύθηκαν μετά την κρίση ομηρίας του Οκτωβρίου 2002 στη Μόσχα. Στη δημιουργία του αντι-τσετσενικού κλίματος συνέβαλαν κάποια εθνικά και τοπικά δίκτυα μαζικής ενημέρωσης καθώς και το σχετικά υψηλό επίπεδο απωλειών στις τάξεις των ομοσπονδιακών ενόπλων δυνάμεων και των ειδικών δυνάμεων του Υπουργείου Εσωτερικών που έχουν αναπτυχθεί στην Τσετσενία, που επηρεάζουν τις οικογένειες των στρατιωτών ανά την Ομοσπονδία²⁴.

- Τέλος, οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11.9.2001 κατά των Η.Π.Α. οδήγησαν τους κυβερνητικούς αξιωματούχους και τα μέλη των ΜΜΕ να σχεδιάσουν παράλληλες «αντι-τρομοκρατικές επιχειρήσεις» στην Τσετσενία, που μπορεί να συμβάλουν στη δημιουργία κλίματος καχυποψίας έναντι των Τσετσένων γενικότερα.

III. Κατάσταση των Τσετσένων που προέρχονται ή ζουν μόνιμα σε άλλες πλην της Τσετσενίας περιοχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας

56. Όταν εξετάζεται το ζήτημα της εσωτερικής μετεγκατάστασης πρέπει να διακρίνεται η κατάσταση των Τσετσένων που είναι καταγεγραμμένοι ως κάτοικοι της Τσετσενίας και αυτή των Τσετσένων που έχουν καταγραφεί ως κάτοικοι άλλης περιοχής της Ομοσπονδίας της Ρωσίας.

57. Οι ομοσπονδιακές αρχές διαβεβαιώνουν ότι αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες Τσετσένοι κατοικούν νόμιμα (δηλαδή έχουν καταγράψει την κατοικία τους) στη Μόσχα και σε άλλες μεγάλες πόλεις της Ομοσπονδίας εκτός της Τσετσενίας. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία όσοι είναι καταγεγραμμένοι κάτοικοι εκτός Τσετσενίας δικαιούνται να παραμένουν σε αυτές τις περιοχές όπως και οι υπόλοιποι κάτοικοι. Προκειμένου για την καταγραφή από τις

²³ Κάποιοι αξιωματούχοι των περιοχών της νότιας Ρωσίας εξέφρασαν ανεπίσημα τους φόβους τους ότι οι τσετσένοι αντάρτες χρησιμοποιούν το Καζακστάν ως βάση εκπαίδευσης.

²⁴ Σύμφωνα με τη στρατολογική νομοθεσία η στρατιωτική θητεία στην Ομοσπονδία της Ρωσίας είναι υποχρεωτική και διαρκεί 24 μήνες. Οι κληρωτοί μπορεί να μετατεθούν σε εμπόλεμες περιοχές έξη μήνες μετά την έναρξη της στρατιωτικής τους θητείας.

τοπικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών η Απόφαση 713 της 19.7.1995, σημείο 3, παράγραφος 2 της Κυβέρνησης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας ορίζει ως τόπο κατοικίας τον :

«τόπο όπου ο πολίτης διαμένει μόνιμα ή κυρίως ως ιδιοκτήτης ακίνητης περιουσίας, ως υπενοικιαστής, ως ενοικιαστής ή με οιαδήποτε άλλη ιδιότητα που προβλέπει η ρωσική νομοθεσία. Μπορεί να πρόκειται για μονοκατοικία, για διαμέρισμα, για επίσημο κατάλυμα διαβίωσης, για ειδικούς χώρους κατοικίας (κοιτώνες, καταφύγια, γηροκομεία, κέντρα διαμονής άγαμων, κέντρα φιλοξενίας αναπήρων, βετεράνων κ.λ.π.) καθώς και για άλλους χώρους διαβίωσης».

58. Οι Τσετσένοι που είναι καταγεγραμμένοι ως κάτοικοι της Μόσχας ή άλλων περιοχών μπορεί να έχουν γεννηθεί σε αυτούς τους τόπους, να έχουν αναγνωριστεί εξ ανάγκης μετάναστες μετά τον πόλεμο του 1994-1996 και στη συνέχεια να κατέγραψαν την κατοικία τους (αφού κατήργησαν την καταγραφή τους στον προηγούμενο τόπο κατοικίας) ή να έχουν εγκατασταθεί εκτός του τόπου της προηγούμενης κατοικίας τους για άλλους λόγους (για παράδειγμα επαγγελματικούς) οπότε κατέγραψαν την κατοικία τους στο νέο τόπο.

59. Όσες περιοχές εφαρμόζουν περιοριστικές ρυθμίσεις ή διοικητικές πρακτικές για την καταγραφή της διαμονής ταυτόχρονα και εκ προοιμίου περιορίζουν την έκδοση πιστοποιητικών κατοικίας σε μη κατοίκους. Στο μέτρο που αυτοί οι περιορισμοί υιοθετούνται από τις τοπικές αρχές των ενδιαφερόμενων περιοχών για να περιορίσουν την πρόσβαση συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων²⁵ ή για να προστατεύσουν τους τοπικούς πόρους (για παράδειγμα την πρόσβαση στην αγορά εργασίας) η καταγραφή της κατοικίας είναι δυσκολότερη από αυτήν της διαμονής. Εφόσον εκδοθεί πιστοποιητικό κατοικίας σε συγκεκριμένο τόπο ο δικαιούχος μπορεί να κατοικεί και να επιστρέφει σε αυτόν στην περίπτωση που αναχωρεί για να διαμείνει σε άλλη περιοχή ή στο εξωτερικό.

60. Η προαναφερόμενη απόφαση 713 της Κυβέρνησης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας ορίζει ως τόπο διαμονής τον:

«τόπο όπου ο πολίτης διαμένει προσωρινά, όπως ένα ξενοδοχείο, ένα σανατόριο, ένα αναπαυτήριο, ένα κέντρο φιλοξενίας, μια κατασκήνωση, ένα τουριστικό κέντρο, ένα νοσοκομείο ή οιοσδήποτε παρόμοιος χώρος καθώς και οιαδήποτε εγκατάσταση όπου ο πολίτης δεν διαμένει μόνιμα».

²⁵ Στο πλαίσιο των αντιτρομοκρατικών προληπτικών μέτρων ιδιαίτερο στόχο αποτελούν όσοι προέρχονται από το Βόρειο Καύκασο και ιδιαίτερα οι Τσετσένοι.

Όπως προαναφέρθηκε αν και η καταγραφή της διαμονής σημαίνει τη γνωστοποίησή της στα αρμόδια τοπικά όργανα του Υπουργείου Εσωτερικών η διαδικασία αυτή δεν εφαρμόζεται στην πράξη και σε πολλές περιπτώσεις τα κρατικά όργανα επιφυλάσσουν στον εαυτό τους την de facto εξουσία να επιτρέπουν ή να αρνούνται την καταγραφή της διαμονής.

61. Οι παραβιάσεις της ομοσπονδιακής νομοθεσίας και των σχετικών κανόνων για την καταγραφή της διαμονής από τις τοπικές αρχές έχουν διαπιστωθεί με πολλές αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ομοσπονδίας της Ρωσίας και έχουν προκαλέσει την ανησυχία του Συνηγόρου του Πολίτη της χώρας. Οι παραβιάσεις αφορούν στην άρνηση έκδοσης πιστοποιητικού διαμονής έως και διοικητικά εμπόδια για την έκδοσή του. Ειδικότερα, το Ρωσικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο έχει κατακρίνει την πρακτική έκδοσης πιστοποιητικών διαμονής περιορισμένης χρονικής ισχύος²⁶.

62. Παρόμοιοι περιορισμοί εφαρμόζονται ευρέως και τα πιστοποιητικά διαμονής εκδίδονται συχνά για περιόδους ενός έως έξη μηνών. Είναι δύσκολο να εξαλειφθεί αυτή η παράνομη πρακτική καθώς συχνά εξαρτάται από την καταβολή «τελών» στους τοπικούς αξιωματούχους, τα οποία δεν προβλέπονται από τη νομοθεσία. Στη Μόσχα έχουν τεκμηριωθεί αρκετές περιπτώσεις, όπου μη Μοσχοβίτες κάτοικοι υποχρεώνονταν να ανανεώνουν κάθε μήνα το πιστοποιητικό διαμονής, με περιόδους αδικαιολόγητης μη ανανέωσης, εξαρτώμενοι από τη διακριτική ευχέρεια των τοπικών υπηρεσιών του Υπουργείου Εσωτερικών. Τα ένδικα βοηθήματα αποδείχθηκαν χρονοβόρα και αβέβαια λόγω της έκτασης του προβλήματος και του περιορισμένου αριθμού των μελών του δικαστικού σώματος. Στις περιπτώσεις δικαστικής καταδίκης αυτών των παράνομων πρακτικών αποδείχθηκε προβληματική η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων.

IV. Έγγραφα ταυτότητας και ταξιδιού

63. Από την ηλικία των 14 ετών όλοι οι ρώσοι πολίτες υποχρεούνται να είναι εφοδιασμένοι με έγγραφο ταυτότητας²⁷ αποκαλούμενο «Διαβατήριο του Πολίτη της Ομοσπονδίας της

²⁶ Με απόφασή του της 17.2.1998 το Δικαστήριο έκρινε ότι «η περίοδος διαμονής πρέπει να καθορίζεται από τον ίδιο τον πολίτη. Ο καθορισμός της από το κράτος είναι απαράδεκτος καθώς σημαίνει περιορισμό της ελευθερίας επιλογής του τόπου διαμονής.

²⁷ Η εγκύκλιος 828/8.7.1997 της κυβέρνησης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας για την έγκριση των κανονισμών που αφορούν στα διαβατήρια των πολιτών της Ομοσπονδίας της Ρωσίας αναφέρει: «Το διαβατήριο του πολίτη της Ομοσπονδίας της Ρωσίας είναι το βασικό έγγραφο ταυτότητας του πολίτη της Ομοσπονδίας της Ρωσίας στην επικράτεια της Ομοσπονδίας της Ρωσίας. Κάθε πολίτης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας ηλικίας 14 ετών και άνω που κατοικεί στην επικράτεια της Ομοσπονδίας της Ρωσίας υποχρεούται να είναι εφοδιασμένος με διαβατήριο».

Ρωσίας» (ή Διαβατήριο του Πολίτη της ΕΣΣΔ) στο οποίο αναγράφεται η ιθαγένεια της Ομοσπονδίας της Ρωσίας²⁸. Δεν πρόκειται για ταξιδιωτικό έγγραφο αλλά για έγγραφο ταυτότητας. Εκδίδεται από τις τοπικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών και σ' αυτό αναγράφονται τα στοιχεία της ταυτότητας και της οικογενειακής κατάστασης του κατόχου καθώς και ο τόπος κατοικίας ή ανάλογα με την περίπτωση διαμονής. Παιδιά ηλικίας μικρότερης των 14 ετών καταχωρούνται στα διαβατήρια των γονέων τους.

64. Οι πληροφορίες που αφορούν στον πολίτη-κάτοχο αναγράφονται στη σελίδα 5 του διαβατηρίου (σελίδα 14 του διαβατηρίου ΕΣΣΔ) υπό τον τίτλο «τόπος κατοικίας». Η καταγραφή σφραγίζεται στη σχετική σελίδα και αναφέρεται ο τόπος κατοικίας (για παράδειγμα η Δημοκρατία της Ομοσπονδίας της Ρωσίας όπου κατοικεί ο κάτοχος του διαβατηρίου), η διεύθυνση κατοικίας του κατόχου του διαβατηρίου και η ημερομηνία καταγραφής. Όταν κάποιος πολίτης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας *διαμένει* σε τόπο διαφορετικό από αυτόν της κατοικίας του οι τοπικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών εκδίδουν για το σκοπό αυτό μονοσέλιδο έγγραφο που φέρει τον τίτλο «πιστοποιητικό καταγραφής στον τόπο διαμονής» το οποίο ο κάτοχος υποχρεούται να διατηρεί και να επιδεικνύει μαζί με το διαβατήριό του σε όλους του ελέγχους ταυτότητας. Αν και το ομοσπονδιακό δίκαιο δεν ορίζει για τη διάρκεια διαμονής οι τοπικές αρχές εκδίδουν συνήθως πιστοποιητικό διαμονής με περιορισμένη ισχύ και δυνατότητα ανανέωσης. Για παράδειγμα, το πιστοποιητικό διαμονής στη Μόσχα ισχύει από 45 ημέρες έως έξη μήνες.

65. Οι ρώσοι πολίτες υποχρεούνται να φέρουν συνεχώς το διαβατήριό τους ώστε να το επιδεικνύουν σε ενδεχόμενους ελέγχους ταυτότητας. Το έγγραφο αυτό (που περιλαμβάνει την ένδειξη της καταγραφής της κατοικίας ή της διαμονής) είναι απαραίτητο για την πρόσβαση στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας (εγγραφή στο σχολείο, εισαγωγή σε νοσοκομείο, είσπραξη επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας, συντάξεων κ.λ.π.). Οι υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών του τόπου κατοικίας των πολιτών είναι αρμόδιες για την έκδοση και την ανανέωση του διαβατηρίου. Σύμφωνα με τους σχετικούς κανονισμούς που εγκρίθηκαν με τη διαταγή 828 της κυβέρνησης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας *«οι υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών του τόπου διαμονής υποχρεούνται να εκδίδουν και να ανανεώνουν τα διαβατήρια των πολιτών που δεν έχουν τόπο κατοικίας»*.

²⁸ Τα «παλιά» εσωτερικά διαβατήρια της ΕΣΣΔ ισχύουν έως 31.12.2004. Μετά την ημερομηνία αυτή όλοι οι ρώσοι πολίτες ηλικίας άνω των 14 ετών οφείλουν να εφοδιαστούν με τα «νέα» διαβατήρια της Ομοσπονδίας της Ρωσίας. Σύμφωνα με την Προεδρική Επιτροπή Ιθαγένειας το Σεπτέμβριο του 2001 35.000.000 πολίτες είχαν εφοδιαστεί με διαβατήρια της Ομοσπονδίας της Ρωσίας.

66. Αναφέρεται ότι το Νοέμβριο του 1999 το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εσωτερικών εξέδωσε εγκύκλιο που προβλέπει την άρνηση έκδοσης ή ανανέωσης εγγράφων ταυτότητας στους εσωτερικά εκτοπισμένους από την Τσετσενία προκειμένου να αποφευχθεί η έκδοση επισήμων εγγράφων στους Τσετσένους αντάρτες. Λαμβάνοντας υπόψη το καθεστώς καταγραφής που εφαρμόζεται στη Ρωσία, που απαιτεί από όλους του ρώσους πολίτες να καταγράφονται στις τοπικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών όταν διαμένουν εκτός του τόπου της μόνιμης κατοικίας τους το μέτρο αυτό περιόρισε την ελευθερία κυκλοφορίας των στερουμένων εγγράφων ταυτότητας εσωτερικά εκτοπισμένων από την Τσετσενία. Οι στερούμενοι εγγράφων ταυτότητας εσωτερικά εκτοπισμένοι δεν μπορούσαν να επιστρέψουν ή να επισκεφθούν την Τσετσενία φοβούμενοι ότι θα κρατηθούν στους στρατιωτικούς σταθμούς ελέγχου.

67. Τον Ιούνιο του 2000 κινητή μονάδα του ομοσπονδιακού Υπουργείου Εσωτερικών άρχισε να εκδίδει προσωρινά έγγραφα ταυτότητας και πιστοποιητικά διαμονής στους Τσετσένους εσωτερικά εκτοπισμένους της Ingushetia. Αυτό το προσωρινό έγγραφο ταυτότητας προβλέπει ο Κανονισμός 821 της 8.7.1998 της κυβέρνησης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας «Για την έγκριση του καθεστώτος του διαβατηρίου του πολίτη της Ομοσπονδίας της Ρωσίας» και αποκαλείται «Προσωρινό Πιστοποιητικό του Πολίτη της Ομοσπονδίας της Ρωσίας» (πρόκειται για το έντυπο Νο. 2-Π). Το έντυπο Νο. 2 – Π χρησιμοποιείται ως προσωρινό έγγραφο ταυτότητας στις περιπτώσεις απώλειας ή καταστροφής του διαβατηρίου. Το προσωρινό πιστοποιητικό ισχύει για μια περίοδο κατ' ανώτατο όριο έξη μηνών στη διάρκεια των οποίων ο ενδιαφερόμενος πολίτης υποχρεούται να αιτηθεί την έκδοση νέου διαβατηρίου στον τόπο μόνιμης κατοικίας του.

68. Το Σεπτέμβριο του 2000 η κινητή μονάδα του ομοσπονδιακού Υπουργείου Εσωτερικών ανέστειλε τις εργασίες της στην Ingushetia και μεταβίβασε τις αρμοδιότητές της στο Υπουργείο Εσωτερικών της Ingushetia. Η έκδοση προσωρινών εγγράφων ταυτότητας στην Ingushetia βελτίωσε αισθητά τη δυνατότητα μετακίνησης προς και από την Τσετσενία πολλών εσωτερικά εκτοπισμένων που στερούνταν προσωπικών εγγράφων. Αν και δεν είναι διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για τα εκδοθέντα προσωρινά έγγραφα ταυτότητας αναφέρεται ότι από τον Ιούνιο έως το Δεκέμβριο του 2000 οι αρμόδιες υπηρεσίες της Ingushetia χορήγησαν έγγραφα ταυτότητας σε 4.000 έως 5.000 άτομα. Στο μεταξύ ιδρύθηκε στην Ingushetia προσωρινή υπηρεσία διαβατηρίων και θεωρήσεων εισόδου του Υπουργείου Εσωτερικών της Τσετσενίας η οποία άρχισε να εκδίδει και / ή να ανανεώνει διαβατήρια για τους εσωτε-

ρικά εκτοπισμένους από την Τσετσενία. Επίσης, από το πρώτο τετράμηνο του 2001, όταν άρχισαν να λειτουργούν στην Τσετσενία οι τοπικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών, άρχισαν να εκδίδονται σταδιακά εσωτερικά διαβατήρια για τους πολίτες της Τσετσενίας. Κυβερνητικές πηγές αναφέρουν ότι έκτοτε εκδόθηκαν στην Τσετσενία 80.000 διαβατήρια.

69. Το έντυπο No. 7, με τον τίτλο «*Καταγραφή οικογένειας που φθάνει σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης*» εκδίδεται από τις τοπικές μεταναστευτικές υπηρεσίες για λόγους στατιστικούς και για τη διανομή της κυβερνητικής ανθρωπιστικής βοήθειας. Η έκδοσή του προβλέπεται από την εγκύκλιο No. 19 της 31.1.1997 της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Δεν πρόκειται για έγγραφο ταυτότητας. Χρησιμοποιείται από τις μεταναστευτικές αρχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας στις καταστάσεις μαζικής εισροής και υποδοχής των πολιτών που εγκατέλειψαν τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1 του Ρωσικού Ομοσπονδιακού Νόμου για τους «Εξ Ανάγκης Μετανάστες». Το έντυπο No. 7 εκδίδεται σε όλα τα μέλη της οικογένειας συμπεριλαμβανομένων των άνω των 14 ετών παιδιών. Τα παιδιά που δεν έχουν συμπληρώσει το 14^ο έτος της ηλικίας τους καταγράφονται στο έντυπο No. 7 των γονέων τους.

70. Το ταξιδιωτικό έγγραφο που χορηγείται στους ρώσους πολίτες για να ταξιδέψουν στο εξωτερικό είναι το Διαβατήριο. Εκδίδεται από τις τοπικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών και υπό προϋποθέσεις από το Υπουργείο Εξωτερικών. Οι ρώσοι πολίτες μπορούν να ταξιδεύουν στις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών χωρίς θεώρηση εισόδου²⁹ (βίζα) χρησιμοποιώντας το «εσωτερικό» τους διαβατήριο (δηλαδή το διαβατήριο του πολίτη της Ομοσπονδίας της Ρωσίας).

V. Το Καθεστώς των Μη Τσετσένων που αναχωρούν από την Τσετσενία

71. Έως το Νοέμβριο του 1991, όταν ανακήρυξαν μονομερώς την ανεξαρτησία τους, η Τσετσενία και η Ingushetia αποτελούσαν μια Δημοκρατία με πληθυσμό 1.270.000 κατοίκων. Σύμφωνα με την απογραφή του 1989 στη Δημοκρατία αυτή ζούσαν δέκα έξη εθνοτικές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων 734.000 Τσετσένων, 293.000 Ρώσων και 163.000 Ingush (που συνολικά αντιπροσώπευαν το 94% του όλου πληθυσμού και οι υπόλοιπες εθνότητες το 1% ή και λιγότερο του πληθυσμού).

²⁹ Με εξαίρεση το Τουρκμενιστάν και τη Γεωργία για τις οποίες απαιτείται βίζα βάσει διμερών συμφωνιών που υπογράφηκαν στις 17.7.1999 και στις 1.3.2002 αντίστοιχα όταν η Ρωσία κατήγγειλε την Συμφωνία Bishkek για την ελεύθερη κυκλοφορία στην Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών.

72. Η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης της Ομοσπονδίας της Ρωσίας εκτιμά ότι λόγω του πολέμου 1994-1996 αναχώρησαν από την Τσετσενία 450.000 άτομα. Εκτιμάται επίσης ότι περισσότεροι μη Τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι δεν επέστρεψαν στην Τσετσενία μετά το τέλος του πολέμου και ότι στις αρχές του 2000 είχαν εκτοπιστεί εκτός της Τσετσενίας 240.000 άτομα (κάποια από τα οποία επέστρεψαν έκτοτε), συμπεριλαμβανομένων 30.000 Ingush, που διέφυγαν στη γειτονική Ingushetia και συνεχίζουν να διαμένουν σ' αυτήν τη Δημοκρατία. Η κυβέρνηση της Ingushetia κατ' επανάληψη διακήρυξε τη βούλησή της να διευκολύνει την τοπική ενσωμάτωση των εθνικής καταγωγής Ingush που εκτοπίστηκαν από την Τσετσενία. Με την υποστήριξη της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες άρχισε η υλοποίηση κάποιων προγραμμάτων για τη διευκόλυνση της τοπικής ενσωμάτωσης των εσωτερικά εκτοπισμένων (κυρίως καταγωγής Ingush) από την Τσετσενία.

73. Από τα επίσημα στατιστικά στοιχεία της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Μετανάστευσης προκύπτει ότι από την 1.10.1999 έως την 31.12.2002 79 περιοχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας αναγνώρισαν το καθεστώς του «εξ ανάγκης μετανάστη» σε 13.232 εσωτερικά εκτοπισμένους από την Τσετσενία. Σύμφωνα με πληροφορίες της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες που προέρχονται από επιχειρησιακούς συνεργάτες της καθώς και μη κυβερνητικές οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων το καθεστώς του «εξ ανάγκης μετανάστη» αναγνωρίστηκε κυρίως στους ρωσικής καταγωγής εσωτερικά εκτοπισμένους από την Τσετσενία που αναγκάστηκαν να διαφύγουν τον πρόσφατο πόλεμο. Οι πληροφορίες αυτές επιβεβαιώνονται από τις περιοχές που χορήγησαν το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη, στις οποίες παραδοσιακά δεν ζει κοινότητα Τσετσένων. Ταυτόχρονα, η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες γνωρίζει μεμονωμένες περιπτώσεις Τσετσένων που εκτοπίστηκαν λόγω του πολέμου που μαίνεται τώρα και αναγνωρίστηκαν «εξ ανάγκης μετανάστες» (κυρίως επειδή εξέφρασαν φόβο δίωξης από φονταμενταλιστές Ισλαμιστές)³⁰.

74. Κάποιες τοπικές μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην προστασία των δικαιωμάτων των εξ ανάγκης μεταναστών ανέφεραν ότι οι ρώσικης καταγωγής εσωτερικά εκτοπισμένοι δεν είναι πάντα καλοδεχούμενοι από το γηγενή πληθυσμό και τις τοπικές αρχές του τόπου υποδοχής. Αρκετοί ισχυρίστηκαν ότι αντιμετώπισαν δυσκολίες στη

³⁰ Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες γνωρίζει μια περίπτωση στην Pyatigorsk (Stavropol Krai) όπου ένας Τσετσένος, αντισυνταγματάρχης των ενόπλων δυνάμεων της Ομοσπονδίας της Ρωσίας, αναγνωρίστηκε εξ ανάγκης μετανάστης λόγω φόβου δίωξης από Ισλαμιστές. Το αίτημά του για τη χορήγηση του καθεστώτος απορρίφθηκε από τις αρχές και δικαιώθηκε όταν άσκησε προσφυγή ενώπιον της δικαιοσύνης κατά της αρνητικής διοικητικής πράξης.

διαδικασία έκδοσης ή ανανέωσης των πιστοποιητικών διαμονής. Όμως, δεν υπάρχουν ενδείξεις για εκτεταμένη αστυνομική κακομεταχείριση όπως συμβαίνει με τους τσετσένικης καταγωγής εσωτερικά εκτοπισμένους. Στις περιοχές όπου η έκδοση του πιστοποιητικού διαμονής εξαρτάται από την παρουσία ρώσων συγγενών οι ρώσικης καταγωγής εσωτερικά εκτοπισμένοι από την Τσετσενία μπορούν να στηριχθούν στην παρουσία μελών της οικογένειάς τους που εκτοπίστηκαν λόγω του προηγούμενου πολέμου του 1994-1996.

VI. Η θέση της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες για τη «δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής»

75. Η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής πρέπει να αξιολογείται στα πλαίσια της δίκαιης και αποτελεσματικής διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η έννοια αυτή δεν εξετάζεται στο στάδιο του παραδεκτού της αίτησης ασύλου. Είναι επίσης ανεπίτρεπτη η εφαρμογή της για την υπαγωγή της εξέτασης της αίτησης ασύλου στην ταχύρυθμη διαδικασία, που αφορά στα προφανώς αβάσιμα αιτήματα παροχής διεθνούς προστασίας.

76. Εν γένει, είναι αμάχητο το τεκμήριο σύμφωνα με το οποίο το κράτος έχει τη δυνατότητα να δραστηριοποιείται σε όλη τη χώρα και άρα η δυνατότητα της εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής δεν μπορεί να εξετάζεται όταν ο φόβος δίωξης προέρχεται από κρατικά όργανα. *Μόνον όταν είναι προφανές ότι ο φόβος δίωξης δεν προέρχεται από κρατικά όργανα* θα πρέπει να εξεταστεί εάν ο ενδιαφερόμενος αιτών άσυλο θα μπορούσε να εγκατασταθεί σε ασφαλείς συνθήκες σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής. Το ζητούμενο κατά την εφαρμογή αυτής της έννοιας είναι εάν η εγκατάσταση σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής μπορεί να εξασφαλίσει στον ενδιαφερόμενο αιτούντα άσυλο αποτελεσματική προστασία από τη δίωξη που βιώνει στην περιοχή από την οποία διαφεύγει. Εάν μπορεί και εφόσον η μετεγκατάσταση είναι εφικτή και εύλογη δυνατότητα τότε λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση του «βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης». Όταν υπάρχει περιοχή της χώρας καταγωγής όπου ο αιτών άσυλο μπορεί να ζήσει ευλόγως με ασφάλεια, τότε μπορεί να μην πληρούνται οι προϋποθέσεις του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης.

VII. Οι βασικές πληροφορίες για την Τσετσενία συνοπτικά

77. Δεν έχουν υιοθετηθεί οι νομοθετικοί μηχανισμοί ούτε παρέχεται η συνδρομή που θα διευκόλυne την εγκατάσταση των εσωτερικά εκτοπισμένων πέρα από την Τσετσενία και την Ingushetia. Στην πράξη το καθεστώς του εξ ανάγκης μετανάστη μπορεί να αναγνωρισθεί μόνον όταν σε εξατομικευμένη βάση εκφράζεται φόβος δίωξης από φονταμενταλιστές ισλαμιστές και άρα δεν χορηγείται στην πλειοψηφία των εσωτερικά εκτοπισμένων. Δεν έχουν αρχίσει να καταβάλλονται αποζημιώσεις στους εσωτερικά εκτοπισμένους που διέφυγαν από την Τσετσενία και απώλεσαν την περιουσία τους.

78. Οι Τσετσένοι εσωτερικά εκτοπισμένοι που διαφεύγουν τον πόλεμο που μαίνεται στις μέρες μας δεν έχουν στην πραγματικότητα πρόσβαση ή τη δυνατότητα να διαμείνουν νόμιμα στην Kabardina-Balkaria και στην Karachai-Chechenia. Ο μικρός αριθμός των Τσετσένων που ζουν στις Δημοκρατίες North Ossetia-Alania, Stavropol-Krai και Krasnodar-Krai εξηγείται από τις περιοριστικές ρυθμίσεις και πρακτικές που εμποδίζουν τη διαμονή των ενδιαφερομένων όσο και από το δισταγμό των ίδιων των εσωτερικά εκτοπισμένων να αναζητήσουν ασφάλεια σε περιοχές όπου οι αρχές και ο γηγενής πληθυσμός τους επιφυλάσσουν εχθρική μεταχείριση.

79. Σε άλλες διοικητικές περιφέρειες της Ομοσπονδίας της Ρωσίας οι περιοριστικές ρυθμίσεις που εφαρμόζονται στην ελευθερία κυκλοφορίας και επιλογής του τόπου διαμονής/κατοικίας, τα αντι-τσετσενικά αισθήματα της κοινής γνώμης και η ανησυχία των τοπικών αρχών για συγκράτηση των εθνοτικών εντάσεων και πρόληψη των τρομοκρατικών ενεργειών στερούν από τους εσωτερικά εκτοπισμένους τσετσενικής καταγωγής την πραγματική δυνατότητα να εγκατασταθούν σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής τους.

80. Σε αντίθεση με το καθεστώς όσων είναι εφοδιασμένοι με πιστοποιητικό κατοικίας δεν διασφαλίζεται στην πράξη η δυνατότητα ανανέωσης του πιστοποιητικού διαμονής με την επιστροφή του κατόχου από το εξωτερικό ή από άλλη περιοχή στην οποία είχε απομακρυνθεί.

81. Κάποιες τοπικές μη κυβερνητικές οργανώσεις προστασίας των δικαιωμάτων των εξ ανάγκης μεταναστών αναφέρουν ότι οι ρώσικης καταγωγής εσωτερικά εκτοπισμένοι δεν είναι πάντα καλοδεχούμενοι από το γηγενή πληθυσμό και τις τοπικές αρχές του τόπου υποδοχής. Πολλοί ανέφεραν ότι αντιμετώπισαν δυσκολίες κατά την έκδοση ή την ανανέωση των πιστοποιητικών διαμονής, Όμως, δεν αναφέρονται περιστατικά εκτεταμένης αστυνομικής κακομεταχείρισης, όπως συμβαίνει σε αρκετές περιπτώσεις Τσετσένων εσωτερικά ε-

κτοπισμένων. Στις περιοχές όπου εξαρτούν την έκδοση του πιστοποιητικού διαμονής από στενούς συγγενικούς δεσμούς οι ρώσικης καταγωγής εσωτερικά εκτοπισμένοι μπορούν να επικαλεστούν την παρουσία των μελών της οικογένειάς τους που εκτοπίστηκαν λόγω του πολέμου του 1994-1996.

82. Όταν εξετάζονται οι ανάγκες της διεθνούς προστασίας των αιτούντων άσυλο από την Τσετσενία καθώς και η δυνατότητα εφαρμογής της «δυνατότητας εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής» πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ουσιαστικής σημασία διάκριση μεταξύ των Τσετσένων που εκτοπίστηκαν από την Τσετσενία και των Τσετσένων που είναι μόνιμοι κάτοικοι άλλων περιοχών της Ομοσπονδίας της Ρωσίας.

VIII. Συστάσεις

83. Αφού εισέλθουν στη χώρα ασύλου, στους τσετσένους αιτούντες άσυλο που έχουν ανάγκη διεθνή προστασία πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης στην κανονική διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και στην εξατομικευμένη εξέταση των αιτημάτων τους. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες συστήνει την εξέταση των αιτημάτων ασύλου στα πλαίσια των κανονικών διαδικασιών καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα.

84. Όταν οι ενδιαφερόμενοι που έχουν ανάγκη και δικαιούνται διεθνή προστασία δεν μπορούν να απολαμβάνουν την προστασία της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων συνιστάται να τους παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε συμπληρωματικές μορφές προστασίας τουλάχιστον σε προσωρινή βάση. Η προστασία αυτής της μορφής πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον το σεβασμό της αρχής της μη επαναπροώθησης και των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και μεταχείριση σύμφωνη με τα διεθνώς αναγνωρισμένα κριτήρια όπως αποτυπώνονται στο Πόρισμα Νο. 22 του 1981 της Εκτελεστικής Επιτροπής για την προστασία των αιτούντων άσυλο σε περιπτώσεις μαζικής εισροής έως ότου καταστεί εφικτή η άσκηση του δικαιώματός τους σε επαναπατρισμό σε συνθήκες ασφάλειας και αξιοπρέπειας.

85. Ενώ η Ingushetia δεχόταν φιλελεύθερα εσωτερικά εκτοπισμένους από την Τσετσενία και δέχεται την παρουσία τους στο έδαφός της, η κατάσταση των Τσετσένων εσωτερικά εκτοπισμένων είναι επισφαλής μετά το Μάιο του 2002 όταν υιοθετήθηκε το Σχέδιο Δράσης για τον Επαναπατρισμό και τον Οκτώβριο του 2002 όταν εκδηλώθηκε η κρίση ομηρίας στη Μόσχα. Σύμφωνα με την ομοσπονδιακή πολιτική οι εσωτερικά εκτοπισμένοι στην In-

Ingushetia κινδυνεύουν να εξαναγκαστούν να επιστρέψουν στην Τσετσενία. Η κατάσταση τους έχει επιδεινωθεί λόγω της εγγύτητας της διαμονής τους με τις περιοχές των πολεμικών συγκρούσεων καθώς και της συνέχειας του πολέμου στην Τσετσενία. Για τους προαναφερόμενους λόγους η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες αντιτίθεται σθεναρά στο χαρακτηρισμό της Ingushetia ως εύλογης δυνατότητας μετεγκατάστασης εντός της χώρας καταγωγής για τους τσετσένικης καταγωγής αιτούντες άσυλο που προέρχονται από την Τσετσενία.

Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες
Φεβρουάριος 2003